

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

**Prezentul studiu este realizat de către Confederația Națională a Sindicatelor
din Moldova cu suportul financiar al Fundației CNV Internationaal**

Chișinău 2015

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

CUPRINS:

I. Definiția securității sociale

II. Principiile de funcționare a sistemului de securitate socială în

Republica Moldova

III. Pensiile de asigurări sociale

A. Pensia pentru limită de vârstă

B. Pensia de dizabilitate

C. Pensia de urmaș

D. Pensii pentru unele categorii de cetățeni

IV. Indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de munca

V. Indemnizație de maternitate

VI. Indemnizație unică la nașterea copilului

VII. Indemnizație pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 1,5 ani și 3 ani

VIII. Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav pînă la împlinirea de către acesta a vârstei de 10 ani

IX. Indemnizația pentru incapacitate temporară de munca cauzată de un accident de munca sau de o boală profesională

X. Indemnizația de invaliditate ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale

XI. Indemnizația de deces ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale

XII. Alte prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă

XIII. Ajutorul de deces

XIV. Ajutorul de șomaj

XV. Asistența socială

XVI. Opiniile experților vizînd extinderea securității sociale asupra lucrătorilor informali

XVII. Opinia lucrătorilor asupra sistemului de securitate socială din Republica Moldova

XVIII. Concluzii și recomandări

Bibliografie

I. Definiția securității sociale

Pornind de la originea cuvântului din limba latină „securitas-atis“ înseamnă, *„faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența unui pericol, protecție, apărare“*.

Totodată, definirea și abordarea noțiunii “securitate socială” este prezentă într-un șir de documente de drept internațional.

Comunitatea internațională a consacrat conceptul de "securitate socială" ca drept fundamental al omului, cu ocazia adoptării **Declarației Universale a drepturilor omului, la 10 decembrie 1948**, care a prevăzut:

- în art. 22: *“fiecare individ, ca membru al societății are dreptul la securitate socială”*

- art. 25 paragraful 1: *“Orice om are dreptul la ...asigurare în caz de șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în urma unor împrejurări necondiționate de voința sa”*.

- art. 25 paragraful 2: *“Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire specială.”*

Securitatea socială ca drept fundamental este încorporat în câteva instrumente juridice ale ONU.

Astfel, **Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale (1966)** în art. 9 stipulează: *“Statele părți la prezentul pact recunosc dreptul oricărei persoane la securitate socială, inclusiv la asigurare socială ”*

Un moment aparte în evoluția legislației internaționale a securității sociale îl constituie adoptarea de către Organizația Internațională a Muncii (ILO) a **Convenției nr. 102/1952**, care a prevăzut ca prim obiectiv crearea unui nivel minim de securitate socială în toate statele lumii, indiferent de dezvoltarea economică. Prin această Convenție se definesc cele nouă direcții de securitate socială, definiție prin care se au în vedere și eventualele situații care împiedică salariații să-și subvenționeze necesitățile familiale sau care-i obligă să facă cheltuieli suplimentare, cum ar fi: *îngrijiri medicale, incapacitate de muncă*

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

pentru cauză de boală, șomaj, de bătrânețe, accidente muncă sau boală profesională, întreținerea copiilor, maternitate, invaliditate, decesul susținătorilor de familie etc.

Astfel, potrivit ILO noțiunea “*securitatea socială*” este definită ca “*Protecția pe care societatea o oferă membrilor săi, printr-o serie de măsuri publice, împotriva problemelor de ordin economic și social, care ar putea fi cauzate de stoparea sau reducerea substanțială a veniturilor ce rezultă din boală, maternitate, accidente de muncă, șomaj, invaliditate, limită de vârstă și deces; asigurarea îngrijirii medicale; precum și acordarea de subvenții pentru familiile cu copii.*”

Dacă e să ne referim la asigurarea securității sociale pentru categoria de lucrători informali este necesar de menționat **Recomandarea ILO nr. 204 din 2015 privind tranziția de la economia informală la cea formală**. În această recomandare în Capitolul V, mai cu seamă în pct. 18-20 este stabilit că statele, membre ale ILO, trebuie să asigure pentru toți lucrătorii informali asigurarea socială, protecția maternității, locuri de muncă decente și salariul minim, precum și în procesul de tranziție de la economia informală la cea formală să extindă sistemele și mărimile plăților de asigurare socială pentru persoanele ce activează în economia informală în dependență de potențialele posibilități ale acestora de a achita contribuțiile de asigurări sociale.

Pe continentul european noțiunea de securitate socială se regăsește în activitatea Consiliului Europei și a Uniunii Europene. De exemplu, noțiunea în cauză este reglementată în **Carta Socială Europeană (1961), Codul european de securitate socială (1964) și Convenția europeană de securitate socială (1973)** care sînt documente adoptate de Consiliul Europei.

Potrivit prevederilor Codului european de securitate socială, conceptul de securitate socială cuprinde atât asigurările sociale cît și asistența socială.

Uniunea Europeană, prin **Regulamentul nr. 574/1972**, a realizat o codificare a regimului de securitate socială referitoare la cetățenii Uniunii. În 1989 a elaborată „**Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale ale muncitorilor**” care, în art. 10, arată că „*orice muncitor al comunității are dreptul la o protecție socială adecvată și la prestații de securitate socială la un nivel suficient*”.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

Cadrul național legal face referire la noțiunea de securitate socială în interpretarea dată de cadrul legal european, și anume, conceptul de securitate socială cuprinde atât asigurările sociale cât și asistența socială.

Noțiunea “*asigurări sociale*” este reglementată prin **Legea privind sistemul public de asigurări sociale, nr. 489 din 08.07.1999**. În sensul prezentei legi noțiunea “asigurări sociale” semnifică “*sistemul de protecție socială a persoanelor asigurate, constând în acordarea de indemnizații, ajutoare, pensii, de prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă și de alte prestații, prevăzute de legislație*”.

Noțiunea “*asistență socială*” este reglementată prin Legea asistenței sociale, nr. 547 din 25.12.2003. În prezenta lege, noțiunea “asistență socială” semnifică: “*componentă a sistemului național de protecție socială, în cadrul căruia statul și societatea civilă se angajează să prevină, să limiteze sau să înlătore efectele temporare sau permanente ale unor evenimente considerate drept riscuri sociale, care pot genera marginalizarea ori excluderea socială a persoanelor și a familiilor aflate în dificultate*”.

II. Principiile de funcționare a sistemului de securitate socială în Republica Moldova

Pornind de la definițiile expuse se și formează cadrul legal normativ și principiile de cuprindere a lucrătorilor cu sistemul de securitate socială.

Astfel, pornind de la cadrul legal național sistemul de securitate socială așa cum s-a menționat este compus din două componente: asigurarea socială și asistența socială.

Ceea ce ține de sistemul de asigurare socială, acesta, conform art. 3 din Legea privind sistemul public de asigurări sociale, nr. 489 din 08.07.1999, funcționează în baza următoarelor principii:

a) principiul unicității, potrivit căruia statul organizează și garantează sistemul public bazat pe aceleași norme de drept;

b) principiul egalității, care asigură tuturor participanților la sistemul public - contribuabili și beneficiari - un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește drepturile și obligațiile prevăzute de lege;

c) principiul solidarității sociale, inter și intragenerații, conform căruia participanții la sistemul public își asumă conștient și reciproc obligații și beneficiază de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;

d) principiul obligativității, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au, conform legii, obligația de a participa la sistemul public; drepturile de asigurări sociale se exercită corelativ îndeplinirii obligațiilor;

e) principiul contributivității, conform căruia fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele fizice și juridice participante la sistemul public; drepturile de asigurări sociale se cuvin pe temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite;

f) principiul repartiției, potrivit căruia fondurile de asigurări sociale realizate se redistribuie pentru plata obligațiilor ce revin sistemului public, conform legii;

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

g) principiul autonomiei, potrivit căruia sistemul public se administrează de sine stătător, pe baza legii.

Pornind de la aceste principii este necesar de atras atenția la principiul de la lit. d) și e). Astfel, reiese că o persoană va avea drepturi la asigurări sociale corelativ și în temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite. Cu alte cuvinte, pentru a beneficia de drepturile prevăzute în sistemul de asigurări sociale este necesar de a achita contribuții sociale și de a fi asigurat în sistemul de asigurări sociale.

Conform Legii privind sistemul public de asigurări sociale, nr. 489 din 08.07.1999 noțiunea de “asigurat” este definită ca: “persoană fizică aptă pentru muncă, cu domiciliul sau reședința în Republica Moldova, avînd obligația de a plăti contribuții de asigurări sociale în vederea beneficierii de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege”.

Conform art. 4 din Legea privind sistemul public de asigurări sociale, nr. 489 din 08.07.1999 în mod obligatoriu sînt asigurate următoarele categorii de persoane:

1) persoana care desfășoară activitate pe bază de contract individual de muncă;

2) persoana care desfășoară activitate în funcție electivă sau este numită la nivelul autorității executive, legislative sau judecătorești, pe durata mandatului, ale cărei drepturi și obligații sînt asimilate, în condițiile prezentei legi, cu cele ale persoanei prevăzute la pct.1);

3) persoana care realizează un venit anual echivalent cu cel puțin 4 salarii medii lunare pe economie și se regăsește în una din situațiile următoare:

a) este asociat unic, comanditar, acționar sau manager în societate comercială cu care nu a încheiat contract individual de muncă;

b) este manager cu contract de management;

c) este membru al unei asociații familiale;

d) este autorizată să desfășoare activitate independentă;

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

e) este angajată în o instituție internațională dacă nu este asiguratul acesteia;

f) este membru de cooperativă meșteșugărească;

g) desfășoară activitate în o unitate de cult recunoscută și nu are încheiat contract individual de muncă;

h) a atins vârsta de 16 ani și nu întâmpină restricții în asigurarea obligatorie conform prezentei legi;

4) persoana care realizează un venit anual echivalent cu cel puțin 3 salarii medii lunare pe economie și se regăsește în una din situațiile următoare:

b) desfășoară activitate agricolă în cadrul gospodăriei țărănești sau activitate privată în domeniul forestier;

c) este membru al unei societăți agricole sau al altor forme de asociere din agricultură;

5) persoana care realizează prin cumul un venit anual echivalent cu cel puțin 4 salarii medii lunare pe economie și se regăsește în două sau în mai multe situații din prezentul articol.

Totodată, în sistemul public se pot asigura pe bază de contract individual și categoriile de persoane care nu se regăsesc în situațiile prevăzute la art.4 din legea menționată.

Pentru a fi asigurat în sistemul de asigurări sociale asigurații trebuie să achite o contribuție de asigurări sociale care constituie o sumă datorată în mod obligatoriu de participant la sistemul public de asigurări sociale.

Baza lunară de calcul a contribuției individuale de asigurări sociale, în cazul asiguraților, o constituie:

a) salariile individuale, realizate lunar, recompensele, inclusiv sporurile și adaosurile în bani și în natură, reglementate prin lege sau contractul colectiv de muncă, pentru asigurații angajați cu contract individual de muncă;

b) venitul lunar asigurat, prevăzut în declarația de asigurare sau în contractul de asigurare, care nu poate fi mai mic decât o pătrime din salariul mediu lunar pe economie.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

Astfel, conform Legii nr. 73 din 12.04.2015, privind bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2015 contribuția individuală de asigurări sociale de stat obligatorii datorată de salariații asigurați, angajați prin contract individual de muncă, de persoanele aflate în raporturi de serviciu în baza actului administrativ ori prin alte tipuri de contracte civile în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii, de persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau sînt numite în cadrul autorităților executive, de judecători, de procurori, de avocați parlamentari este stabilită în mărime de 6% din salariul lunar și din celelalte recompense.

Baza anuală de calcul al contribuției individuale de asigurări sociale de stat obligatorii nu depășește suma a 5 salarii medii lunare prognozate pe economie înmulțită la 12 sau la numărul de luni în care persoana a înregistrat venit asigurat.

Categoriile de persoane asigurate pe bază de contract individual încheiat cu Casa Națională de Asigurări Sociale, plătind contribuții de asigurări sociale de stat în sumă de 6372 de lei pe an, iar în cazul persoanelor fizice proprietari sau arendași de terenuri agricole care prelucrează terenul în mod individual – în sumă de 1584 de lei pe an, dar nu mai puțin de 1/12 din sumele respective lunar, vor obține stagiul de cotizare pentru stabilirea pensiei pentru limită de vîrstă și a ajutorului de deces.

În cele mai dese cazuri prestațiile primite de la sistemul de asigurări sociale depind de stagiul de cotizare la acest sistem. Astfel, stagiul de cotizare se exprimă în ani și se calculează prin însumarea lunilor pentru care s-au plătit contribuții, în mărimile stabilite, la bugetul asigurărilor sociale de stat, atît de asigurat, cît și de angajator sau, după caz, numai de asigurat.

Totodată, în sistemul public se asimilează stagiului de cotizare și perioadele necontributive în care asiguratul:

a) a îndeplinit serviciul militar în termen sau cu termen redus, serviciul militar prin contract sau alt serviciu asimilat acestuia, dacă nu este posibilă stabilirea pensiei în condițiile Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544-XII din 23 iunie 1993;

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

b) ca părinte sau ca tutore, în cazul decesului ambilor părinți, a îngrijit copilul pînă la vîrsta de 3 ani;

c) a beneficiat de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, de ajutor de șomaj, de alocație pentru integrare sau reintegrare profesională.

Fiind contribuabil și asigurat în sistemul de asigurări sociale persoanele beneficiază de următoarele drepturi de asigurări sociale:

a) pensia pentru limită de vîrstă;

b) pensia de invaliditate;

c) pensia de urmaș;

d) indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente în afara muncii, de boli profesionale și de accidente de muncă, inclusiv indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav;

e) prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă;

f) indemnizație de maternitate;

g) indemnizație pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vîrstei de 3 ani;

h) ajutor de șomaj;

i) ajutor de deces.

Astfel, dacă o persoană nu are calitatea de contribuabil și asigurat acesta este limitat în a beneficia de drepturile de asigurări sociale. În cazul în care un salariat primește o parte din salariu “în plic” din care nu se fac contribuții, acesta va beneficia de drepturile sociale în conformitate cu principiul “drepturile de asigurări sociale se cuvin pe temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite”.

Deci, o persoană ce activează în condiții informale, pentru a beneficia pe deplin de drepturile de asigurări sociale, trebuie să fie asigurat în sistemul de asigurări sociale, avînd obligația de a plăti contribuții de asigurări sociale.

III. Pensiile de asigurări sociale

Pensia este cea mai importantă prestație de asigurări sociale acordată în sistemul public de asigurări sociale. Pensiile de asigurări sociale de stat reprezintă drepturi bănești convenite asiguraților, corelativ obligațiilor privind plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat. Astfel, sistemul de pensii reprezintă un sistem de protecție socială a persoanelor asigurate, conceput pentru acordarea de prestații sociale care să asigure un trai decent persoanelor aflate în incapacitate de muncă (bătrânețe, invaliditate, pierderea întreținătorului). Dreptul la asigurări sociale este garantat de stat și se exercită, în condiții de lege, prin sistemul public de asigurări sociale.

În sistemul public de asigurări sociale, se acordă următoarele categorii de pensii:

A. Pensia pentru limită de vârstă

Pensia pentru limită de vârstă se cuvine persoanelor care îndeplinesc, cumulativ, la data pensionării, condițiile privind vârsta de pensionare și stagiul minim de cotizare prevăzute de Legea privind pensiile.

Vârsta standard de pensionare pentru femei constituie 57 de ani, iar pentru bărbați – 62 de ani. Stagiului minim de cotizare atât pentru femei, cât și pentru bărbați constituie 15 ani. Stagiul general de cotizare pentru femei constituie 30 de ani, iar pentru bărbați constituie 32 de ani 6 luni (în perioada 1 iulie 2015 – 1 iulie 2016).

De la 1 iulie 2011, stagiul de cotizare necesar pentru bărbați se majorează cu 6 luni în fiecare an, pînă va atinge nivelul de 35 de ani în anul 2020.

Stagiul de cotizare include perioade contributive – activitățile pe parcursul cărora persoana este supusă asigurărilor sociale, precum și perioade necontributive – perioadele care sînt asimilate stagiului de cotizare, și anume:

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

- perioada de îndeplinire a serviciului militar în termen sau cu termen redus;
- perioada de îndeplinire a serviciului militar prin contract sau a altui serviciu asimilat acestuia, dacă nu este posibilă stabilirea pensiei în condițiile Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544-XII din 23 iunie 1993;
- perioada de îngrijire a unui copil până la vârsta de 3 ani de către unul din părinți sau de tutore, în caz de deces al ambilor părinți;
- perioada în care asiguratul a beneficiat de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, ajutor de șomaj, alocație pentru integrare sau reintegrare profesională.

Pe lângă perioadele menționate, în stagiul de cotizare se includ următoarele activități, realizate până la 1 ianuarie 1999:

- activitatea în calitate de membru de colhoz, indiferent de caracterul și de durata programului de muncă;
- activitatea de creație a membrilor uniunilor de creație;
- activitatea în calitate de slujitor și lucrător al cultelor, începând cu 1 aprilie 1992;
- îngrijirea unui invalid de gradul I, a unui copil invalid sub vârsta de 16 ani sau a unei persoane care a depășit vârsta de 75 de ani;
- perioada de studiu în instituțiile de învățământ superior de zi.

Pensia pentru limită de vârstă se acordă la cererea persoanei îndreptățite. Cererea de pensionare și actele necesare se depun la organul teritorial de asigurări sociale de la domiciliul asiguratului, unde se înregistrează în mod obligatoriu.

Cuantumul pensiei pentru limită de vârstă se determină prin cumularea drepturilor la pensie din perioada anterioară și cea posterioară intrării în vigoare a Legii privind pensiile. Venitul mediu lunar asigurat luat în calcul la determinarea cuantumului pensiei pentru perioada anterioară se actualizează prin coeficientul individual al pensionarului, iar pentru perioada posterioară se ia în mărimea sa reală calculat pentru toată perioada de activitate de după 01.01.1999.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

În cazul în care, cuantumul pensiei pentru limită de vîrstă, calculat conform legii este mai mic decît cuantumul pensiei minime pentru limită de vîrstă stabilit, se acordă pensie minimă.

Astfel, în anul 2014 pensia minimă pentru limită de vîrstă pentru beneficiarii de pensie a constituit –798,33 lei, iar pensia minimă pentru limită de vîrstă a lucrătorilor din agricultură – 710,72 lei.

Totodată, urmare a indexărilor efectuate pe parcursul ultimilor ani mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă a crescut de la 836,63 lei în anul 2010 pînă la 987,02 lei în 2012, atingînd valoarea de 1114,73 lei în 2014 (neatingînd nici valoarea minimului de existență a pensionarilor).

Numărul beneficiarilor de pensii pe categorii, 2012-2014

Categorია pensiei	Numărul beneficiarilor		
	2012	2013	2014
Pensii stabilite			
pentru limită de vîrstă (în condiții generale și avantajoase)	484545	495919	507456
din rîndul membrilor de Guvern	79	83	77
din rîndul deputaților	241	254	263
din rîndul funcționarilor public	6563	6639	6810
din rîndul aleșilor locali	569	634	655
vechime în muncă	856	774	738
unor angajați din domeniul culturii	23	25	25
de dizabilitate	133645	133642	134019
de urmaș	19823	18159	16444
din rîndul lucrătorilor vamal	17	15	15
participanții la lichidarea avariei de la Cernobîl	2017	1990	1952
conform legii militarilor	1038	960905	905
din rîndul procurorilor și judecătorilo	493	503	505
Pensii total	649909	659597	669864

Sursa: Raport Social <http://mmpsf.gov.md/sites/default/files/document/attachments/rsa2014ro.pdf>

Legislația Republicii Moldova prevede condiții speciale de stabilire a pensiilor pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase și anume:

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

- *femeilor care au născut și au educat pînă la vîrsta de 8 ani 5 și mai mulți copii*, la atingerea vîrstei de pensionare de 54 de ani dacă confirmă stagiul de cotizare de 30 de ani;

- *persoanelor ocupate la lucrări foarte nocive și foarte grele* (prevăzute de Lista nr.1 a unităților de producție, lucrărilor, profesiilor, funcțiilor și indicilor ce acordă dreptul la pensie pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.822 din 15 decembrie 1992) la atingerea vîrstei de pensionare de 54 de ani pentru bărbați și de 49 de ani pentru femei și confirmarea unui stagiul de cotizare 30 de ani pentru femei și 32 de ani pentru bărbați și stagiului special de cotizare de 7,6 ani pentru femei și 10 ani pentru bărbați.

Pensiile femeilor care au născut și au educat pînă la vîrsta de 8 ani 5 și mai mulți copii și pensiile persoanelor ocupate la lucrări foarte nocive și foarte grele (Lista nr. 1) se calculează similar pensiilor pentru limită de vîrstă.

Condițiile de stabilire a pensiei pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase

Categoriile de persoane	Vîrsta de pensionare	Stagiul general de cotizare	Stagiul special de cotizare
Femeile care au născut și au educat pînă la vîrstă de 8 ani 5 și mai mulți copii	54 ani	30 ani	-
Persoanele, ocupate la lucrări foarte nocive și foarte grele (lista nr.1)	54 ani pentru bărbați și 49 ani pentru femei	32 ani pentru bărbați și 30 de ani pentru femei	0 ani pentru bărbați și 7 ani și 6 luni pentru femei

- *pensia unor categorii de angajați din domeniul culturii.*

Se acordă pensie, în condițiile încetării activității în funcția respectivă, unor categorii de angajați din instituțiile de cultură și artă naționale de stat și municipale:

a) artiștilor de balet, artiștilor din ansamblurile profesionale de dansuri, dacă au realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 20 de ani, atît bărbații, cît și femeile;

b) artiștilor de circ, instrumentiștilor suflători (instrumente aerofone), dacă au realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 25 de ani, atît bărbații, cît și femeile.

Cuantumul pensiei constituie 42% din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimii 5 ani de activitate în funcțiile menționate.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

De asemenea, se acordă pensie unor categorii de angajați din aviația civilă, cu condiția încetării activității în funcția respectivă, indiferent de subordonarea departamentală a întreprinderilor în care sînt încadrați:

a) membrilor personalului navigant, precum și însoțitorilor de bord, la împlinirea vârstei de 45 de ani, dacă au realizat în condiții speciale un stagiul de cotizare de cel puțin 25 de ani bărbații și 20 de ani femeile;

b) lucrătorilor care efectuează dirijarea traficului aerian și dispun de adeverință de dispecer la împlinirea vârstei de 55 de ani bărbații și 50 de ani femeile, dacă au realizat un stagiul de cotizare în funcțiile respective de cel puțin 12 ani și 6 luni bărbații și 10 ani femeile și un stagiul general de cotizare de cel puțin 25 de ani bărbații și 20 de ani femeile;

c) personalului de ingineri și tehnicieni la împlinirea vârstei de 55 de ani bărbații și 50 de ani femeile dacă au realizat un stagiul de cotizare în funcțiile respective de cel puțin 20 de ani bărbații și 15 ani femeile și un stagiul general de cotizare de cel puțin 25 de ani bărbații și 20 de ani femeile.

*Condițiile speciale de stabilire a pensiilor pentru limită de vîrstă în condiții
avantajoase pentru unele categorii de cetățeni*

Categoriile de persoane	Vîrsta de pensionare bărbați/femei	Stagiul general de cotizare bărbați/femei	Stagiul special de cotizare bărbați/femei
Membrii personalului navigant, recum și însoțitorilor de bord	45 ani	-	25/20 ani
Lucrătorii care efectuează dirijarea traficului aerian și dispun de adeverință de dispecer	55/50 ani	25/20 ani	12 ani și 6 luni/10 ani
Personalul de ingineri și tehnicieni	55/50 ani	25/20 ani	20/15 ani

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

B. Pensia de dizabilitate

O persoană poate beneficia de pensie de dizabilitate dacă este încadrată într-un grad de dizabilitate, prin decizie emisă de Consiliul Național pentru determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă.

Dreptul la pensie de invaliditate se stabilește asiguratului care și-a pierdut total sau parțial capacitatea de muncă din cauza:

- a) unei boli obișnuite;
- b) unui accident de muncă;
- c) unei boli profesionale.

Asiguratul încadrat într-un grad de dizabilitate cauzat de o boală obișnuită beneficiază de pensie de invaliditate dacă îndeplinește condițiile stagiului de cotizare în raport cu vârsta la data constatării invalidității.

În anul 2014 numărul pensionarilor care beneficiază de pensie de dizabilitate a constituit 134 mii beneficiari, sau 20% din numărul total de pensionari.

Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de dizabilitate în funcție de vârsta asiguratului

Vârsta la data constatării dizabilității	Stagiul de cotizare necesar
Pînă la 23 de ani	1 an
23-26 de ani	2 ani
26-31 de ani	3 ani
Peste 31 de ani	5 ani

În cazul invalidității cauzate de un accident de muncă sau de o boală profesională, pensia de dizabilitate se stabilește indiferent de durata stagiului de cotizare.

Cuantumul pensiei de dizabilitate se calculează în raport cu gradul de dizabilitate conform formulelor prevăzute în Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat.

C. Pensia de urmaș

În situația decesului asiguratului sau pensionarului, copiii și soțul supraviețuitor au dreptul la pensie de urmaș, în următoarele condiții:

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

Copiii:

- pînă la vîrsta de 18 ani;
- dacă își continuă studiile într-o formă de învățămînt organizată potrivit legii, pînă la terminarea acestora, fără a depăși vîrsta de 23 de ani.

Soțul supraviețuitor:

- dacă la momentul decesului susținătorului sau pe parcursul a 5 ani după deces, a împlinit vîrsta standard de pensionare (57 ani femei, 62 bărbați) sau a fost încadrat în dizabilitate severă sau accentuată și durata căsătoriei a fost de cel puțin 15 ani și nu s-a recăsătorit;
- dacă are în îngrijire copii sub vîrsta de 3 ani ai susținătorului decedat, pe perioadele de neîncadrare în muncă sau de aflare în concediu pentru îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani.

Soțul supraviețuitor care are dreptul la o pensie proprie și îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru obținerea pensiei de urmaș după soțul decedat poate opta pentru cea mai avantajoasă pensie.

Cuantumul pensiei de urmaș

Pensia de urmaș se calculează din:

- pensia aflată în plată, în cazul în care susținătorul era beneficiar de pensie pentru limită de vîrstă sau de pensie de dizabilitate severă;
- pensia potențială calculată pentru gradul I de dizabilitate, în cazul în care susținătorul nu era beneficiar de pensie sau era beneficiar de pensie de dizabilitate accentuată sau medie.

Cuantumul pensiei de urmaș se calculează, în funcție de numărul urmașilor, astfel:

- a) 50% -pentru un singur urmaș;
- b) 75% -pentru 2 urmași;
- c) 100%-pentru 3 sau mai mulți urmași.

Cuantumul pensiei de urmaș, în cazul orfanilor de ambii părinți, se stabilește prin însumarea drepturilor de pensie de urmaș, calculate după fiecare părinte.

De pensie de urmaș în anul 2014 au beneficiat 16444 persoane sau 2,5% din numărul total de pensionari.

D. Pensii pentru unele categorii de cetățeni

Legislația Republicii Moldova prevede condiții speciale de stabilire a pensiilor pentru unele categorii de cetățeni (procurori, aleși locali, funcționari publici, deputați în Parlament, membri de Guvern). Diferența față de condițiile generale de stabilire a pensiilor constă în unele facilități acordate acestor categorii, scopul cărora a fost evidențierea și aprecierea meritelor față de stat.

Pentru a beneficia de dreptul la pensie, este necesară întrunirea următoarelor condiții:

- atingerea vârstei de pensionare, (spre ex: 52 ani pentru procurori, 62/57 ani pentru deputați în Parlament, membri de Guvern și aleși locali, de la 1 iulie 2014 - 59 ani/54 ani pentru funcționari publici);

- realizarea stagiului total de cotizare de 30/32 ani și a stagiului special de cotizare, care diferă în dependență de funcția ocupată (spre ex: 15 ani în calitate de procuror, 2 ani în calitate de deputat în Parlament și membru de Guvern, 15 ani ca funcționar public și 8 ani în calitate de ales local).

Pensia medie a unui membru de Guvern este de 7 ori mai mare decât pensia medie pentru limită de vârstă stabilită în condiții generale, pensia medie a unui funcționar public este de 2,4 ori mai mare decât pensia medie pentru limită de vârstă.

Pensiile se calculează în quantum de 75% din venitul mediu lunar realizat din ultimele 60 de luni de activitate în serviciul public (pentru funcționarii publici), 75% din suma tuturor plăților lunare asigurate ale persoanei în exercițiu în funcția respectivă pentru aleși locali și în quantum de 42% pentru deputați în Parlament și membri de Guvern.

Pensiile acestor categorii de cetățeni, precum și a unor angajați din domeniul culturii se finanțează în proporție de 50% din contul mijloacelor bugetului asigurărilor sociale de stat și 50% din contul bugetului de stat.

În scopul respectării principiilor de bază ale sistemului public de asigurări sociale, la moment, se fac primii pași spre unificarea sistemului de pensii ce urmărește ca toți contribuabilii la sistemul public de asigurări sociale să beneficieze de dreptul la pensie pentru limită de vârstă în baza condițiilor unice.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

Numărul total al beneficiarilor de pensii pentru unele categorii de cetățeni a constituit 8046 persoane în 2014 sau aproximativ 1,2% din numărul total al beneficiarilor de pensii.

Condițiile de stabilire a pensiilor pentru unele categorii de cetățeni

Categoriile de persoane	Vârsta de pensionare bărbați/femei	Stagiul general de cotizare bărbați/femei	Stagiu special de cotizare bărbați/femei
Procurori	52 ani*	28 ani**	15 ani
Deputați în Parlament, Membri de Guvern	62/57 ani	32/30 ani	2 ani
Aleși locali	62/57 ani	32/30 ani	8 ani
Funcționari publici	59/54 ani***	32/30 ani	15 ani

*În perioada 1.07.14 –07.15 vârsta de pensionare constituie 52 ani. În fiecare an ulterior vârsta de pensionare se majorează cu 6 luni anual pînă la vîrsta standard de pensionare (57ani pentru femei și 62 ani pentru bărbați).

** În perioada 1.07.14 –1.07.15 stagiul total de cotizare constituie 28 ani. În fiecare an ulterior se majorează cu 2 ani anual pînă va constitui 35 ani.

***În perioada 1.07.14 –1.07.15 vârsta de pensionare constituie 59 ani. În fiecare an ulterior vârsta de pensionare se majorează cu 6 luni anual pînă la atingerea vîrstei de pensionare standard (57 ani pentru femei și 62 ani pentru bărbați).

În vederea sporirii gradului de protecție socială, la 1 aprilie 2013 a fost instituit suportul financiar de stat (în sumă de 90 lei, 60 lei, 50 lei, în dependență de categoria de beneficiari din care fac parte) beneficiarilor de pensii pentru limită de vîrstă, dizabilitate, precum și unor beneficiari de alocații sociale de stat, al căror cuantum după indexarea de la 1 aprilie 2013 nu depășește 1300 lei.

Totodată, începînd cu 1 iulie 2014 a fost extinsă lista de persoane, din categoria beneficiarilor de suport financiar de stat cu beneficiarii pensiei de urmaș și a fost majorat plafonul mărimii pensiei de la 1300 lei la 1500 lei, precum și a fost dublată mărimea suportului financiar de stat, după cum urmează:

1. beneficiarilor de pensii integrale pentru limită de vîrstă - 180 lei;
2. beneficiarilor de pensii incomplete pentru limită de vîrstă –100 lei;
3. beneficiarilor de pensii de dizabilitate:
  - a) severă –180 lei;
  - b) accentuată –120 lei;
  - c) medie – 100 lei;

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

4. beneficiarilor de pensii de urmaș – 100 lei pentru fiecare urmaș;

5. beneficiarilor de pensii stabilite pentru unele categorii de cetățeni conform cap. VI din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat – 180 lei.

6. beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul persoanelor cu dizabilități, persoanelor cu dizabilități din copilărie și copiilor cu izabilități cu vîrsta de pînă la 18 ani:

a) cu dizabilități severe –180 lei;

b) cu dizabilități accentuate –120 lei;

c) cu dizabilități medii –100 lei;

7. beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul persoanelor vîrstnice – 100 lei;

8. beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul copiilor care au pierdut întreținătorul –100 lei pentru fiecare copil. În cazul pierderii ambilor părinți, cuantumul suportului financiar de stat se dublează.

Pe parcursul anului 2014 de suport financiar de stat au beneficiat 635 mii de persoane sau 95% din numărul total de pensionari, comparativ cu anul 2013, an în care au beneficiat 608 mii persoane.

Cu toate acestea, sistemul de asigurare cu pensii de stat existent în Republica Moldova nu oferă nivelul dorit de viață a majorității pensionarilor (90% din pensionari au o pensie sub nivelul minimului de existență a pensionarilor). CNSM consideră că sistemul actual este un sistem discriminatoriu, dat fiind faptul că toate categoriile de pensionari contribuie la fel în sistem, dar beneficiază diferit.

Situația demografică precară din republică, inclusiv migrarea masivă a tineretului din țară a condiționat apariția unor probleme majore la capitolul acumulări la Bugetul de asigurări sociale de stat.

Rata poverii de pensionare care reprezintă raportul dintre numărul plătitorilor de contribuții de asigurări sociale și numărul beneficiarilor de pensii înregistrează o tendință stabilă de descreștere.

Adică, cu cît este mai mare numărul persoanelor angajate în cîmpul muncii, iar numărul pensionarilor este mai mic, cu atît este mai înaltă stabilitatea financiară a sistemului de pensii.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

Astfel, pentru o funcționare stabilă a sistemului solidar de pensii, este necesară menținerea raportului dintre numărul contribuabililor și cel al pensionarilor în jur de 4/1 - 5/1.

Dacă în anul 2003 raportul dintre numărul contribuabililor și cel al pensionarilor constituia 1,97:1 către anul 2014 acesta s-a redus până la 1,24:1.

Totodată, sistemul actual de asigurări sociale se confruntă și cu următoarele probleme:

- instabilitatea pe termen lung (îmbătrânirea populației și scăderea ratei de fertilitate), determinată de tendințele demografice nefavorabile;
- creșterea numărului de pensionari noi - stabiliți și, prin urmare, creșterea presiunii asupra populației economic ocupate și asupra bugetului asigurărilor sociale de stat;
- cuantumurile mici ale pensiilor în comparație cu salariile și minimul de existență;
- scăderea ratei de înlocuire;
- neuniformitatea tarifelor contribuțiilor de asigurări sociale;
- complexitatea sistemului din cauza numărului mare de norme, care reglementează asigurarea cu pensii a diverselor categorii de beneficiari.

În această situație se evidențiază necesitatea unor schimbări radicale ale sistemului de pensii.

În scopul perfecționării sistemului de asigurări sociale, se cere întreprinderea acțiuni, cum ar fi:

- formularea clară a cazurilor calificate drept riscuri asigurate în cadrul sistemului public de asigurări sociale și excluderea cheltuielilor nejustificate, care nu corespund riscurilor sociale asigurate;
- recalcularea pensiilor pentru limită de vârstă persoanelor care își continuă activitatea după stabilirea pensiei;
- majorarea cotei contribuției de asigurări sociale datorate de către angajator pentru compensarea cheltuielilor la plata pensiilor anticipate stabilite lucrătorilor care activează în profesiile și funcțiile specificate în Lista nr. 1, unor categorii de angajați din domeniul culturii;

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

- actualizarea venitului mediu lunar asigurat realizat pentru perioada ulterioară intrării în vigoare a Legii privind pensiile (după 01.01.1999);
- unificarea modalității de calculare a pensiei pentru toate categoriile de cetățeni (deputați în Parlament, membri de Guvern, procurori, aleși locali, funcționari publici etc.);
- reducerea fenomenului negativ de achitare a „salariilor în plic”, concomitent ridicând nivelul de conștientizare a persoanelor privitor la existența dependenței între mărimea pensiei și a altor prestații sociale și nivelul de contribuții de asigurări sociale achitate.

O soluție pentru întregul sistem de pensionare ar fi unificarea sistemului de pensii, alinierea normelor de pensionare la condiții unice. Pentru aceasta mai e nevoie de o serie de acțiuni în sensul diminuării facilităților acordate ce ar permite pensionarea echitabilă și realizarea echilibrului între contribuții și beneficii pentru toți pensionarii.

Acordurile de securitate socială încheiate de Republica Moldova vor avea un impact pozitiv asupra pensionarilor din categoria lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor lor. Însă efectele acestora vor fi simțite ceva mai târziu, la atingerea vârstei de pensionare a persoanelor apte de muncă care actualmente muncesc în afara hotarelor Republicii Moldova.

IV. Indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de munca

Modalitatea de acordare, calculare și plată a indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de munca este reglementată prin Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară muncă și alte prestații de asigurări sociale, nr. 289 din 22.07.2004 și HG privind aprobarea Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, nr. 108 din 3 februarie 2005.

De prezenta indemnizație pot beneficia asigurații în sistemul public de asigurări sociale și șomerii, care confirmă un stagiul de cotizare de cel puțin 9 luni

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

în ultimele 24 de luni premergătoare datei producerii riscului asigurat, iar în caz de contract individual de muncă pe durată determinată, inclusiv cei care muncesc la lucrări sezoniere un stagiul de cotizare de cel puțin 12 luni, realizat în ultimele 24 de luni anterioare producerii riscului asigurat.

În partea ce ține de cuantumul indemnizației, aceasta este direct dependent de stagiul de cotizare realizat, pentru cei cu stagiul de cotizare de până la 5 ani - 60% venitul mediu lunar, stagiul de cotizare cuprins între 5 și 8 ani - 70% venitul mediu lunar și 90% venitul mediu lunar pentru cei cu stagiul de cotizare de peste 8 ani. Baza de calcul a indemnizației reprezintă venitul mediu lunar realizat în ultimele 12 luni premergătoare lunii îmbolnăvirii.

Venitul mediu lunar asigurat, care constituie baza de calcul a indemnizațiilor, se determină prin împărțirea la 12 a venitului asigurat realizat la toate entitățile în ultimele 12 luni calendaristice premergătoare lunii survenirii riscului asigurat. În cazul în care în perioada acestor 12 luni sînt luni în care salariatul nu a avut venit asigurat din motivele: concediu de boală, concediu de maternitate, concediu de îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani, șomaj cu drept de ajutor de șomaj, aceste luni se includ în calcul cu venit lunar asigurat în cuantumul unui salariu tarifar pentru categoria I de salarizare în sectorul bugetar, sau în cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real, în vigoare la data survenirii riscului asigurat, sau se substituie cu același număr de luni calendaristice imediat premergătoare perioadei incluse în calcul, cu condiția că aceasta va duce la majorarea cuantumului indemnizației.

Totodată, există și excepții, acestea se referă la incapacitatea temporară de muncă cauzată de tuberculoză, SIDA sau de maladie oncologică și care constituie 100% din baza de calcul.

Indemnizația se acordă pentru o perioadă de cel mult 180 zile calendaristice în cursul unui an calendaristic, calculată cu începere din prima zi de concediu medical. În cazul prelungirii concediului medical peste 180 zile calendaristice, cu cel mult 30 zile calendaristice, în temeiul avizului Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă. De asemenea, în cazul cînd un caz de incapacitate temporară de muncă depășește 120 de zile, începînd cu a 120-a zi calendaristică de plată a indemnizației, dreptul la indemnizație se menține dacă concediul medical primar a fost acordat, iar în caz de continuare a incapacității de muncă - dacă concediul medical a fost prelungit cu avizul Consiliului Național

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, inclusiv în cazul asiguraților inapți de muncă pe motiv de tuberculoză, SIDA și maladie oncologică.

Concomitent, în caz de tuberculoză, SIDA și maladie oncologică, dacă concediul medical este prelungit cu avizul Consiliului la a 120-a zi și a 180-a zi calendaristică indemnizația se acordă pentru o perioadă de cel mult un an pe parcursul a 2 ani calendaristici consecutivi. Perioada de acordare a indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de muncă nu se include în termenul de plată a indemnizației pe motiv de tuberculoză, SIDA și maladie oncologică.

De asemenea, pentru concediile medicale acordată în legătură cu apariția riscului de întrerupere a sarcinii, indemnizația se va acorda pe toată perioada concediului medical, inclusiv șomerelor, fără solicitarea avizului Consiliului.

Pentru salariații cu contract individual de munca cu durată de pînă la 1 an, inclusiv celor angajați la lucrări sezoniere și șomerilor, indemnizația se va acorda pentru o perioadă de pînă la 30 zile calendaristice în perioada de acțiune a contractului și, respectiv, în perioada de acordare a ajutorului de șomaj, iar în caz de pierdere a capacității de muncă pe motiv de tuberculoză, SIDA și maladie oncologică indemnizația se stabilește peste perioada de 30 zile calendaristice, dar nu mai mult decît pînă la expirarea contractului individual de muncă.

Există și particularități și în partea ce ține de sursa de plată a indemnizației, astfel pentru primele cinci zile calendaristice, indemnizația va fi achitată din sursele angajatorului, limitînd la cel mult 15 zile calendaristice cumulative pe parcursul unui an calendaristic, în cazul fiecărui angajat. Începînd cu a șasea zi calendaristică de incapacitate de muncă și începînd cu prima zi după expirare a 15 zile cumulative plătite de angajator, indemnizația va fi achitată din contul bugetul asigurărilor sociale de stat. În caz de tuberculoză, SIDA, maladie oncologică, precum și pentru concediile medicale în legătură cu incapacitatea temporară de muncă ale femeilor gravide care se află la evidență în instituțiile medico-sanitare și șomerilor, întreaga indemnizație se va plăti de la bugetul asigurărilor sociale de stat, începînd cu prima zi calendaristică.

V. Indemnizație de maternitate

De indemnizația de maternitate pot beneficia femeile asigurate în sistemul public de asigurări sociale indiferent de durata stagiului de cotizare și soțiile aflate la întreținerea soțului în cazul confirmării faptului că pe parcursul a 9 luni premergătoare acordării concediului nu au realizat venit asigurat sau au pierdut locul de munca din motive ce nu li se pot imputa.

Indemnizația de maternitate se acordă integral la a 30-a săptămână de sarcină, pe o perioadă de 126 zile calendaristice, iar în cazul nașterilor complicate ori a nașterii a doi copii – de 140 zile calendaristice. În cazul sarcinilor cu 3 sau mai mulți feți, indemnizația de maternitate se acordă integral la a 24-a săptămână de sarcină, pe o perioadă de 182 zile calendaristice. În cazul nașterii premature și în cazul în care copilul se naște mort indemnizația de maternitate se acordă pentru perioada concediului medical confirmat prin certificat de concediu medical eliberat în modul aprobat de Guvern.

În cazul înregistrării căsătoriei după producerea riscului asigurat (acordării concediului de maternitate), indemnizația de maternitate se stabilește soțiilor aflate la întreținerea soților asigurați din data înregistrării căsătoriei și până la expirarea concediului de maternitate, fără a ține cont de condițiile prevăzute la pct. 49 al prezentului Regulament.

În cazul în care căsătoria a fost înregistrată în termen mai mic de 9 luni până la data acordării concediului de maternitate, soțiilor aflate la întreținerea soților asigurați indemnizația de maternitate se stabilește cu condiția că în perioada de la data înregistrării căsătoriei și până la data acordării concediului de maternitate soția nu a realizat venit asigurat.

În cazul acordării concediului de maternitate în perioada concediului pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani, persoana îndreptățită va beneficia de ambele indemnizații (de maternitate și de creștere a copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani).

Persoanei asigurate care a adoptat un copil nou-născut sau a instituit tutela nemijlocit în maternitate, indemnizația de maternitate se stabilește din ziua adopției (luării sub tutelă) și până la expirarea a 56 zile calendaristice din ziua nașterii copilului, iar în cazul adopției sau instituirii tutelei nemijlocit din maternitate

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

asupra a doi sau mai mulți copii concomitent, indemnizația de maternitate se stabilește în baza actelor corespunzătoare, din ziua adopției (instituirii tutelei) și pînă la expirarea a 70 zile calendaristice din ziua nașterii copiilor.

Cuantumul indemnizației de maternitate constituie 100 % din venitul mediu lunar realizat al femeii sau a soțului în cazul soției aflate la întreținere din ultimele 12 luni premergătoare acordării concediului de maternitate.

VI. Indemnizație unică la nașterea copilului

Indemnizație unică la nașterea copilului se achită din sursele bugetului de stat și este achitată atît asiguraților, cît și neasiguraților.

Cuantumul indemnizației unice la naștere pentru anul 2015: 3100 lei – la nașterea primului copil ; 3400 lei – la nașterea fiecărui copil următor.

Indemnizația se achită după cum urmează:

- a) pentru fiecare copil născut viu, inclusiv în cazul gemenilor;
- b) mamei, iar în cazul decesului ei – reprezentantului legal al copilului;
- c) cu condiția că copilul a fost înregistrat la oficiul stării civile;
- d) cu condiția că a fost solicitată cel tîrziu în termen de 12 luni de la nașterea copilului.

VII. Indemnizație pentru creșterea/îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 1,5 ani și 3 ani

Indemnizația pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani se acorda opțional mamei, tatălui, bunelului, bunicii sau tutorelui în baza unei cereri scrise. Concediul poate fi folosit integral sau parțial, iar beneficiarul poate reveni la serviciu pînă la expirarea termenului menționat și pleca ori de cîte dorește.

Cuantumul indemnizației constituie 30% din venitul mediu lunar asigurat pentru ultimele 12 luni premergătoare lunii producerii riscului asigurat, însă nu mai puțin de 440 lei pentru fiecare copil (de la 01 octombrie 2015).

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

Pe parcursul perioadei concediului de îngrijire, beneficiarul mama sau tatăl poate să-și reia activitatea oricând dorește.

Beneficiarul i se va păstra indemnizația de îngrijire în cazul în care își reia activitatea în condițiile timpului de munca parțial. Însă, în cazul în care beneficiarul de indemnizație lunară pentru creșterea copilului se angajează la altă unitate, indemnizația se suspendă, indiferent de programul de muncă (parțial sau deplin), și se reia de la data acordării concediului pentru îngrijirea copilului.

În cazul în care, în perioada concediului menționat, femeia rămîne însărcinată cu următorul copil, ea este în drept să beneficieze simultan și de indemnizația de îngrijire pentru precedentul copil și de cea de maternitate pentru al doilea copil.

Totodata, persoanele neasigurate pot beneficia de indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 1,5 ani.

Cuantumul indemnizației respective începînd cu 01 octombrie 2015, constituie 440 lei lunar.

Persoană neasigurată se consideră mama/tata, adoptatorul/tutorele care la data nașterii copilului:

- nu este încadrat în cîmpul muncii;
- este încadrat în cîmpul muncii, însă nu întrunește stagiul necesar de cotizare pentru acordarea indemnizației lunare pentru creșterea copilului pînă la vârsta de 3 ani;
- întrunește stagiul necesar de cotizare, dar nu are dreptul la concediu parțial plătit pentru îngrijirea copilului;
- întrunește stagiul necesar de cotizare, se află în concediu pentru îngrijirea copilului și în perioada luată în calcul nu are realizat venit asigurat din alte motive decît concediul medical, concediul de maternitate, concediul pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani, șomajul cu drept de ajutor de șomaj;

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

- desfășoară activitate în calitate de: întreprinzător individual, titular al patentei de întreprinzător, avocat, notar public, executor judecătoresc, pe baza licenței obținute în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare, și de mediator, pe baza atestatului eliberat de către Consiliul de Mediere, cu excepția persoanelor menționate care activează și în alte unități, în care realizează venit asigurat și au dreptul, în condițiile legii, la indemnizație pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani.

VIII. Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav pînă la împlinirea de către acesta a vîrstei de 10 ani

Asigurații în sistemul public de asigurări sociale care confirmă realizarea unui stagiu de cotizare de cel puțin 9 luni în ultimele 24 de luni premergătoare datei producerii riscului asigurat, și de cel puțin 12 luni, realizat în ultimele 24 de luni anterioare producerii riscului asigurat în cazul contractului individual de muncă pe durată determinată, inclusiv cei care muncesc la lucrări sezoniere.

Cuquantumul indemnizației respective este identic cu cel al indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă.

Perioada de acordare constituie de cel mult 14 zile calendaristice pentru un caz de îmbolnăvire a copilului indemnizația în caz de tratament în condiții de ambulatoriu și de cel mult 30 zile calendaristice – în caz de tratament în staționar. Perioadă totală fiind de pînă la 60 zile calendaristice, cumulative (cazuri de tratament ambulatoriu plus cazuri de tratament staționar) într-un an calendaristic pentru fiecare copil (fără perioadă îngrijirea în legătură cu maladia oncologică, tuberculoză și SIDA, boli contagioase, este imobilizat într-un aparat ghipsat ori este supus unor intervenții chirurgicale).

Indemnizația de îngrijire a copilului bolnav se acordă, opțional, unuia dintre părinți: mamei sau tatălui. În cazul în care nici mama, nici tata, din motive întemeiate (tratament îndelungat al unei boli grave sau al consecințelor traumei, spitalizare, absență temporară de la locul permanent de trai, decădere din drepturile

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

părintești etc. – caz confirmat documentar), nu pot îngriji copilul bolnav indemnizația se acordă altor persoane asigurate, opțional: tutorelui, altui membru de familie, bunicului, bunicii.

Însă, indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav nu se acordă pentru zilele în care asiguratul s-a aflat în concediu anual (de bază sau suplimentar), în concediu neplătit, în concediu pentru îngrijirea acestui copil pînă la împlinirea vârstei de 3 ani și pentru perioada suspendării contractului individual de muncă și în alte cazuri cînd asiguratul nu pierde venitul asigurat la toate unitățile.

În cazul în care copilul în vîrstă de pînă la 3 ani se îmbolnăvește în perioada cînd persoana care îl îngrijește (crește) își reia activitatea în condițiile timpului de muncă parțial, atunci indemnizația pentru îngrijirea acestui copil bolnav nu se acordă, indiferent de faptul cine are grijă de copil.

IX. Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de un accident de muncă sau de o boală profesională

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de un accident de muncă sau de o boală profesională se acorda în virtutea Legii asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale, nr. 756 din 24.12.1999. Cuantumul indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă constituie 100 % din salariul mediu lunar asigurat al asiguratului pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională.

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă se plătește pentru zilele lucrătoare din primele 20 de zile calendaristice, calculate de la data pierderii temporare a capacității de muncă, de către angajator, din mijloacele proprii, iar din a 21-a zi - de către structurile teritoriale ale Casei Naționale de Asigurări Sociale, din mijloacele Fondului de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale.

Durata de acordare a indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă este de pînă la 180 de zile, în intervalul de un an și se calculează din prima zi de concediu medical. În situații temeinic motivate de posibilitatea recuperării medicale și profesionale a asiguratului, medicul curant din instituția medicală,

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

poate propune, conform legislației, prelungirea concediului medical peste 180 de zile, dar nu mai mult decât cu 30 de zile. Medicul expert al asigurătorului decide, după caz, prelungirea concediului medical pentru continuarea programului de recuperare, cu menținerea dreptului la indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, reluarea activității la același loc de muncă sau la un alt loc de muncă ori propune, în modul stabilit de legislație, încadrarea într-un grad de invaliditate.

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă cauzată prin accidente de muncă sau boli profesionale, se acordă pe baza certificatului medical, eliberat conform legislației, și documentelor de cercetare a accidentului de muncă sau de constatare a îmbolnăvirii profesionale, întocmite de autoritățile competente.

În situația în care asiguratul a fost încadrat într-un grad de invaliditate până la expirarea termenului de 180 de zile, indemnizația se va acorda până la data în care s-a emis decizia cu privire la încadrarea într-un grad de invaliditate.

X. Indemnizația de invaliditate ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale

Asigurații care, ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale, și-au pierdut, total sau cu cel puțin 25%, capacitatea de muncă au dreptul la o indemnizație de invaliditate care se acordă lunar pe toată perioada în care beneficiază de pensie de invaliditate din sistemul public de asigurări sociale. Cuantumul indemnizației de invaliditate diferă în funcție de gradul de invaliditate al asiguratului, stabilit potrivit legislației.

Cuantumul indemnizației de invaliditate pentru asiguratul încadrat în gradele I sau II de invaliditate se determină ca diferența dintre $\frac{2}{3}$ din salariul mediu lunar asigurat al asiguratului pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională și cuantumul pensiei de invaliditate a acestuia stabilit prin sistemul public de asigurări sociale.

Salariul mediu lunar asigurat realizat până la 1 ianuarie 1999 se determină prin înmulțirea coeficientului individual al asiguratului la salariul mediu pe țară pentru

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

anul precedent anului stabilirii indemnizației de invaliditate. Coeficientul individual al asiguratului reprezintă raportul dintre salariul mediu lunar pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională și salariul mediu pe țară pentru aceeași perioadă.

Cuantumul indemnizației de invaliditate pentru asiguratul încadrat în gradul III de invaliditate se determină procentual, din indemnizația stabilită, corespunzător gradului de reducere a capacității de muncă.

Încadrarea în alt grad de invaliditate condiționează modificarea cuantumului indemnizației de invaliditate în corespundere cu gradul actual de invaliditate, iar reluarea gradului de invaliditate condiționează revenirea la cuantumul indemnizației de invaliditate stabilit anterior pentru gradul respectiv.

Indemnizația de invaliditate se indexează anual la 1 aprilie. Coeficientul de indexare constituie media dintre creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent, determinate în modul stabilit de Guvern.

Gradul de reducere a capacității de muncă pentru acordarea de indemnizație asiguratului încadrat în gradul III de invaliditate se stabilește în modul prevăzut de legislație.

Beneficiarul indemnizației de invaliditate la care se presupune că există potențial recuperator are obligația să urmeze programul individual de recuperare stabilit de medicul expert al asigurătorului. Nerespectarea programului individual de recuperare, din motive nejustificate, atrage suspendarea plății indemnizației de invaliditate.

XI. Indemnizația de deces ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale

În cazul decesului asiguratului, ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale, de indemnizație de deces beneficiază:

- a) copiii asiguratului care, la momentul decesului acestuia:

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

- au vârsta de pînă la 18 ani sau au împlinit această vîrstă, dar fără a depăși vîrsta de 23 de ani, dacă își continuă studiile la instituții de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, cursuri de zi;

- sînt încadrați într-un grad de invaliditate, indiferent de vîrstă;

b) soțul asiguratului, care la momentul decesului acestuia:

- este încadrat într-un grad de invaliditate;

- a atins vîrsta de pensionare;

c) soțul sau unul din părinții asiguratului decedat, sau o altă persoană care, la momentul decesului asiguratului, nu lucrează și are în îngrijire copii ai asiguratului sub vîrsta de 3 ani.

Indemnizația de deces se acordă o singură dată, în sumă fixă, corespunzător numărului și categoriei persoanelor aflate în întreținerea asiguratului după cum urmează:

a) pentru copiii în vîrstă de pînă la 18 ani sau peste această vîrstă, fără a depăși vîrsta de 23 de ani, dacă își continuă studiile la instituții de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, cursuri de zi, sau pentru copiii invalizi, indiferent de vîrstă:

- echivalentul a 5 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 5 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat, pentru un copil;

- echivalentul a 8 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 8 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat, pentru doi copii;

- echivalentul a 12 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 12 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat, pentru trei sau mai mulți copii;

b) pentru soțul asiguratului care, la momentul decesului acestuia, este încadrat într-un grad de invaliditate sau a atins vîrsta de pensionare -

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

echivalentul a 3 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 3 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat;

c) pentru soțul sau unul din părinții asiguratului decedat, sau o altă persoană care, la momentul decesului asiguratului, nu lucrează și are în îngrijire copii ai asiguratului sub vârsta de 3 ani - echivalentul a 3 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 3 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat.

Persoana care se regăsește în mai multe din situațiile menționate mai sus va beneficia de indemnizația stabilită numai pentru una din aceste situații.

Totodată, suma totală a indemnizațiilor acordate nu poate depăși echivalentul a 24 salarii medii lunare pe economie. Însă, în situația în care suma totală a indemnizațiilor de deces este mai mare decât limita prevăzută al prezentului articol, indemnizația acordată fiecărei persoane în drept se reduce proporțional, această prevedere nu este aplicabilă pentru copii victimei, a căror indemnizație nu se reduce.

XII. Alte prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă

Sistemul public de asigurări sociale de stat prevede două tipuri de prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă: indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă în legătură cu protezare ortopedică și tratament balneosanatorial.

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă în legătură cu protezare ortopedică se acordă, în cazul în care asiguratul este internat în staționar pentru protezare și/sau pentru intervenție ortopedică, pe toată perioada de aflare în staționar.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

De asemenea, asigurații în sistemul public de asigurări sociale pot beneficia de bilete de tratament balneosanatorial, iar modul de acordare a acestora este stabilit prin Hotărîre de Guvern.

XIII. Ajutorul de deces

În conformitate cu prevederile art. 41 al Legii privind sistemul public de asigurări sociale, nr. 489 din 08.07.1999 și capitolul VI al Legii privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, nr. 499-XIV din 14.07.99, ajutorul de deces este acordat atât persoanelor asigurate în sistemul public de asigurări sociale, cât și persoanelor neasigurate.

Ajutorul de deces constituie o prestație unică ce se acordă în scopul susținerii financiare a familiei decedatului sau a persoanei care a suportat cheltuielile ocazionate de deces. Modul de stabilire și plată a ajutorului de deces este prevăzut în Regulamentului privind modul de stabilire și plată a ajutorului de deces, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1442 din 19.12.2006.

De dreptul la ajutorul de deces beneficiază:

a) unul dintre membrii familiei persoanei decedate:

- soțul (soția); - părinții; - copiii în vîrstă de pînă la 18 ani (inclusiv cei care au fost născuți morți) sau, dacă își făceau studiile la secția cu frecvență la zi la o instituție de învățămînt;

- pînă la absolvire, însă pînă la atingerea vîrstei de 23 de ani, precum și copiii cu dizabilități, indiferent de vîrstă, dacă dizabilitatea a fost constatată pînă la atingerea vîrstelor menționate.

b) tutorele sau curatorul sau

c) altă persoană, care a suportat cheltuielile ocazionate de deces.

Ajutorul de deces se acordă în sumă fixă de 1100 de lei și se stabilește în baza cererii depuse de către persoana îndreptățită (un membru de familie al persoanei decedate), persoana care a suportat cheltuielile ocazionate de deces.

XIV. Ajutorul de șomaj

Ajutorul de șomaj reprezintă o sumă neimpozabilă, stabilită în mod diferențiat în funcție de circumstanțele în care a încetat activitatea de muncă a persoanei.

Ajutorul de șomaj se acordă de la bugetul asigurărilor sociale de stat.

Șomerii beneficiază de ajutor de șomaj dacă întrunesc cumulativ următoarele condiții:

- a) sînt înregistrați la agenția în a cărei rază teritorială își au domiciliul;
- b) au lucrat și au un stagiu de cotizare în sistemul asigurărilor sociale de stat de cel puțin 9 luni din ultimele 24 de luni calendaristice premergătoare datei înregistrării;
- c) nu obțin venituri impozabile conform legii.

Șomerii beneficiază de ajutor de șomaj dacă au încetat activitatea de muncă în următoarele circumstanțe:

- a) deces al angajatorului persoană fizică, declarare a acestuia decedat sau dispărut fără urmă prin hotărîre a instanței judecătorești;
- b) retragere, de către autoritățile competente, a autorizației (licenței) de activitate a unității;
- c) expirare a termenului contractului individual de muncă încheiat pe o durată determinată - de la data prevăzută în contract, cu excepția cazurilor cînd raporturile de muncă continuă și nici una dintre părți nu a cerut încetarea lor;
- d) finalizare a lucrării prevăzute de contractul individual de muncă încheiat pentru perioada îndeplinirii unei anumite lucrări;
- e) încheiere a sezonului, în cazul contractului individual de muncă pentru îndeplinirea lucrărilor sezoniere;
- f) forță majoră, confirmată în modul stabilit, care exclude continuarea raporturilor de muncă;
- g) lichidare a unității sau încetare a activității angajatorului persoană fizică;
- h) reducere a numărului sau a statelor de personal din unitate;
- i) constatare a faptului că salariatul nu corespunde funcției deținute sau muncii prestate din cauza stării de sănătate, în baza certificatului medical;

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

j) constatare a faptului că salariatul nu corespunde funcției deținute sau muncii prestate ca urmare a calificării insuficiente, confirmate prin hotărâre a comisiei de atestare;

k) schimbare a proprietarului unității - în privința conducătorului de unitate, a adjuncților săi, a contabilului-șef;

l) restabilire la locul de muncă, conform hotărârii instanței judecătorești, a persoanei care a îndeplinit anterior munca respectivă, în cazul când permutarea sau transferul salariatului la o altă muncă nu sînt posibile;

m) refuz al salariatului de a fi transferat la o altă muncă din motive de sănătate, în baza certificatului medical;

n) refuz al salariatului de a fi transferat în altă localitate în legătură cu mutarea unității în această localitate;

o) au demisionat, au căutat activ de lucru, s-au aflat la evidență la agenție ca șomeri cel puțin 3 luni calendaristice și, din lipsa locurilor de muncă corespunzătoare, nu s-au putut angaja în câmpul muncii;

p) renunțare la autorizația (licența) pentru desfășurarea unei activități de întreprinzător sau pe bază de patentă;

q) încetare a activității de muncă peste hotare - în condițiile încheierii anticipate a unui contract individual de asigurări sociale de stat.

Ajutorul de șomaj se acordă începînd cu a opta zi de la data înregistrării cererii la agenție.

Persoanelor concediate în urma lichidării unității sau încetării activității angajatorului, reducerii numărului sau a statelor de personal din unitate, ajutorul de șomaj se acordă după expirarea a 3 luni calendaristice de la data concedierii. În cazul în care persoanele respective s-au înregistrat la agenție mai tîrziu de perioada indicată, ajutorul de șomaj se acordă în condițiile alin.(3).

Pentru persoanele care au demisionat, au căutat activ de lucru, s-au aflat la evidență la agenție ca șomeri cel puțin 3 luni calendaristice și, din lipsa locurilor de muncă corespunzătoare, nu s-au putut angaja în câmpul muncii, ajutorul de șomaj se acordă nu mai devreme de expirarea a 3 luni calendaristice de la data înregistrării cererii la agenție.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

Cuquantumul ajutorului de șomaj

(1) Persoanele îndreptățite beneficiază de ajutor de șomaj al cărui cuantum se stabilește diferențiat, în funcție de circumstanțele în care a încetat activitatea de muncă a persoanei, după cum urmează:

a) 30 la sută din salariul mediu al persoanei calculat în modul stabilit de Guvern - în cazul persoanelor specificate la lit.o)-q);

b) 40 la sută din salariul mediu al persoanei calculat în modul stabilit de Guvern - în cazul persoanelor specificate la lit.b)-f), i)-n);

c) 50 la sută din salariul mediu al persoanei calculat în modul stabilit de Guvern - în cazul persoanelor specificate la lit.a), g) și h).

Cuquantumul ajutorului de șomaj nu poate fi mai mic decât cuquantumul salariului minim stabilit pe țară și nu va depăși cuquantumul salariului mediu pe economie din anul precedent.

Perioada de plată a ajutorului de șomaj

Persoanele îndreptățite beneficiază de ajutor de șomaj o perioadă care se stabilește diferențiat, în funcție de stagiul de cotizare, după cum urmează:

a) 6 luni calendaristice, în cazul unui stagiul de cotizare de până la 5 ani, dar nu mai puțin de 9 luni;

b) 9 luni calendaristice, în cazul unui stagiul de cotizare cuprins între 5 și 10 ani;

c) 12 luni calendaristice, în cazul unui stagiul de cotizare de peste 10 ani.

XIV. Asistența socială

Asistența socială este o parte componentă a sistemului de securitate socială, avînd ca scop atenuarea sărăciei și promovarea incluziunii sociale a persoanelor social-vulnerabile sau aflate în situații de risc.

Asistența socială înglobează în sine prestații sociale și servicii sociale.

Prestațiile de asistență socială constau într-o gamă largă de indemnizații, compensații, alocații și ajutoare acordate persoanelor social vulnerabile.

Circa 95% dintre prestații sînt plătite din bugetul de stat prin intermediul Bugetul asigurărilor sociale de stat și doar o parte nesemnificativă - prin intermediul bugetelor unităților administrativ teritoriale.

A. Alocația socială

În conformitate cu Legea privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni nr. 499-XIV din 14 iulie 1999, **alocația socială** reprezintă o sumă de bani achitată lunar sau o singură dată din bugetul de stat persoanelor care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998.

Beneficiari ai alocațiilor sociale:

1. persoane cu dizabilități severe, accentuate și medii (persoane cu dizabilități care nu au acumulat stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de dizabilitate);

2. copii cu dizabilități severe, accentuate și medii

3. persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii din copilărie (persoane cu dizabilități din copilărie, care nu au acumulat stagiul de cotizare pentru stabilirea pensiei de dizabilitate, inclusiv copiii cu vârsta de la 18 ani);

4. copiii care și-au pierdut întreținătorul (se stabilește persoanelor în vârstă de pînă la 18 ani (elevilor și studenților instituțiilor de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, cu excepția învățămîntului fără frecvență, - pînă la absolvirea instituției de învățămînt respective, însă nu mai mult decît pînă la împlinirea vârstei de 23 de ani);

5. persoanelor vîrstnice (se stabilește persoanelor care au atins vîrsta standard de pensionare, dar nu întrunesc condițiile pentru obținerea pensiei pentru limită de vîrstă).

Alocațiile lunare de stat se stabilesc în conformitate cu prevederile Legii cu privire la protecția socială suplimentară a unor categorii de populație nr. 121-XV din 3 mai 2001 și se acorda pentru aportul adus în perioada celui de-al doilea război mondial, precum și în timpul evenimentelor pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

Totodată, participanții la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl și ale celor care au participat la lichidarea avariei de la Cernobîl și a urmărilor ei în zona de înstrăinare beneficiază de **compensații** în temeiul Legii privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl nr. 909-XII din 30.01.1992.

De asemenea, categoriile respective beneficiază și de diverse prestații sociale (compensații în schimbul biletelor de tratament balneo-sanatorial, compensație

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

unică pentru prejudiciul adus sănătății, ajutor material unic pentru însănătoșire, alocație lunară pentru îngrijire, însoțire și supraveghere, etc).

Alocația lunară nominală de stat pentru merite deosebite față de stat se acorda în conformitate cu capitolul IV al Legii cu privire la veterani nr. 190-XV din 8 mai 2003.

Dreptul la alocația nominală îl au beneficiarii de pensii stabilite în conformitate cu legislația de pensionare în vigoare, încadrați în următoarele categorii:

a) persoanele decorate cu distincții de stat în temeiul Legii nr. 1123-XII din 30 iulie 1992 cu privire la distincțiile de stat ale Republicii Moldova;

b) persoanele decorate cu distincții de stat ale fostei U.R.S.S. echivalate cu distincțiile de 82 stat ale Republicii Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 533-XIII din 13 iulie 1995 cu privire la drepturile cetățenilor Republicii Moldova decorați cu distincții de stat ale fostei U.R.S.S..

cuantumul alocațiilor nominale:

a) persoanelor care s-au învrednicit cu titluri onorifice și celor decorate cu medalii – 25 lei;

b) persoanelor decorate cu ordine, cu excepția persoanelor decorate cu ordinele „Ordinul Republicii”, „Ștefan cel Mare” și „Slava Muncii” de clasele I, II și III și persoanelor care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste – 50 lei;

c) persoanelor care s-au învrednicit de titluri onorifice, celor decorate cu medalii și ordine – 50 de lei;

d) persoanelor decorate cu ordinele „Ordinul Republicii”, „Ștefan cel Mare” și „Slava Muncii” de clasele I, II, III și persoanelor care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste – 500 lei.

B. Ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului.

Ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului sunt unele din cele mai importante instrumente ale asistenței sociale și mijloc de atenuare a sărăciei. Însă, cuantumul acestora rămâne a fi relativ mic pentru a oferi bunăstare beneficiarilor.

De dreptul la ajutor social și/sau la ajutor pentru perioada rece a anului beneficiază familiile defavorizate în cazul în care toți membrii adulți ai acestora se încadrează în cel puțin una dintre următoarele situații:

a) au atins vârsta necesară pentru stabilirea pensiei conform legislației;

b) sînt persoane încadrate în diferite grade de invaliditate;

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

c) sînt șomeri înregistrați la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă în a cărei rază teritorială își au domiciliul și care nu refuză un loc de muncă sau participarea la servicii de stimulare a ocupării forței de muncă și la lucrări publice oferite de agenții;

d) se află în perioada dintre săptămîna a 30-a de sarcină și săptămîna a 12-a după naștere în cazul în care copilul se naște mort sau moare în perioada concediului postnatal, ori îngrijește un copil pînă la vîrsta de 3 ani;

e) îngrijesc un membru/membri ai familiei încadrați în gradul I de invaliditate care necesită îngrijire conform concluziei Consiliului de expertiză medicală a vitalității, îngrijesc un copil/copii invalizi din aceeași familie sau o persoană în vîrstă de peste 75 de ani din aceeași familie conform concluziei Consiliului medical consultativ.

f) realizează venituri provenite din salarizare, cu timp integral sau parțial, din activitatea de antreprenoriat sau din activități legate de folosirea terenurilor agricole din extravilanul localităților.

La determinarea dreptului la ajutor social și/sau la ajutor pentru perioada rece a anului se exclud membrii familiilor care:

a) dețin cetățenia Republicii Moldova însă nu domiciliază pe teritoriul acesteia;

b) execută o pedeapsă privativă de libertate;

c) satisfac serviciul militar în termen;

d) se află la întreținerea statului.

Cuantumul lunar al ajutorului social se stabilește ca diferență între venitul lunar minim garantat al familiei și venitul global al acesteia. În temeiul Legii bugetului de stat pentru anul 2015, nr. 72 din 12.04.2015, venitul lunar minim garantat al familiei a fost stabilit în mărime de 765 de lei, începînd cu 1 aprilie 2015, și în mărime de 900 de lei, începînd cu 1 octombrie 2015.

Totodată, ajutorul pentru perioada rece a anului se stabilește și se acordă:

a) familiilor defavorizate beneficiare de ajutor social conform prevederilor prezentei legi;

b) familiilor solicitante de ajutor social care au un venit global mediu lunar mai mare decît venitul lunar minim garantat conform legislației și mai mic decît nivelul venitului lunar minim garantat majorat de 1,6 ori.

C. Ajutoare materiale.

În temeiul Legii Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației nr. 827-XIV din 18 februarie 2000, persoanele socialmente

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

vulnerabile afectate de sărăcie în cea mai mare măsură sau aflate în condiții deosebit de dificile pe motiv de boală, în urma unor situații excepționale și alte cazuri pe care nu le pot depăși de sine stătător, pot beneficia la cerere de **ajutoare materiale** acordate din mijloacele Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației.

D. Servicii sociale.

Concomitent, asistența socială oferă o gamă largă de **servicii sociale**, care se organizează la nivelul administrației publice locale în funcție de nevoile identificate, de numărul potențialilor beneficiari, de complexitatea situațiilor de dificultate și de gradul de risc social. Serviciile sociale pot fi grupate în câteva categorii:

1. Servicii sociale primare:
  - Serviciul asistență socială comunitară
  - Serviciul de îngrijire socială la domiciliu
  - Serviciul de alimentare în cantinele de ajutor social
2. Serviciile sociale specializate
3. Servicii de ocrotire rezidențială
4. Servicii de recuperare/reabilitare și tratament balneo-sanatorial

XV. Opiniile experților vizînd extinderea securității sociale asupra lucrătorilor informali

În cadrul atelierului de lucru pentru experți în domeniul securității sociale din rîndul reprezentanților diferite instituții ale statului ce au atribuții la domeniul securității sociale și a combaterii fenomenului „muncii la negru” au fost solicitați de a se expune pe marginea unei liste de întrebări ce țintește în mod direct obiectivele prezentului studiu.

Astfel, opiniile experților asupra situației în domeniu și a măsurilor ce ar trebui întreprinse sunt următoarele:

1. Cum considerați în ce măsură sistemul de securitate socială (asigurările sociale și asistența socială) din Republica Moldova acoperă lucrătorii informali?

Opiniile experților:

➤ *Modalitatea actuală vizînd acoperirea populației cu sistemul de protecție socială vizează două componente: asigurările sociale și asistența socială. Astfel, de beneficiari ai asigurărilor sociale în mare măsură sunt persoanele care au contribuit la sistemul de asigurări prin contribuții, iar de asistența socială beneficiază paturile vulnerabile ale populației, fiind lipsă necesitatea de a fi asigurat în sistemul de asigurări sociale.*

➤ *Astfel, lucrătorii informali dacă nu sunt asigurați în sistemul de asigurări sociale de stat nu vor beneficia de acoperirea riscurilor de către acest sistem (de exemplu: boală, maternitate, îngrijirea copilului, accident de muncă sau îmbolnăvire profesională, asistență medicală, invalidate, șomaj, pensie pentru limită de vîrstă, pensie pentru activitate în condiții nocive etc.).*

➤ *Lucrătorii informali pot beneficia doar de asistența socială din partea statului (ajutor social, ajutor de deces, alte subvenții și compensații).*

➤ *Mai multe riscuri, legate de statutul de lucrător informal nu pot fi acoperite de sistemul de asigurări sociale sau sunt acoperite în măsura în care lucrătorul informal a contribuit cu o parte a salariului său achitat în mod oficial.*

2. Cum considerați acordarea drepturilor de securitate socială urmează a fi doar în strictă dependență de asigurarea în sistem sau și dependență de alți factori? Care ar fi aceștia?

Opiniile experților:

➤ *Pentru a beneficia de drepturile de securitate socială orice persoană trebuie să contribuie la sistem și va beneficia în dependență proporțională față de contribuția făcută.*

➤ *Statul își asumă responsabilitatea de a atenua unele situații de limită în care se află populația (de exemplu: sărăcia, nașterea, decesul, alocație socială), asigurând doar garanții minime pentru populație indiferent de faptul dacă s-a contribuit la stat sau nu.*

➤ *Securitatea socială trebuie să acopere unele riscuri în mărime minimă indiferent de faptul dacă s-a contribuit sau nu la sistem (indemnizație la naștere, asistență medicală de urgență, deces), iar în mărimi complete în dependență de faptul dacă s-a contribuit la sistem.*

➤ *Lucrătorii informali trebuie să fie educați și să înțeleagă că trebuie să fie responsabili față de achitarea impozitelor, taxelor, contribuțiilor și ca urmare vor beneficia de drepturile acordate de sistemul de securitate socială.*

➤ *Drepturile trebuie să fie corelate cu responsabilitățile.*

3. Care probleme le vedeți necesare de a fi soluționate pentru a asigura pentru lucrătorii informali realizarea drepturilor de securitate sociale? Și anume, ce țin de:

Opiniile experților:

- pensia pentru limită de vîrstă:

➤ *Unificarea sistemului de pensionare.*

➤ *Stabilirea unei pensii de bază (minime).*

➤ *Simplificarea formulei de calcul al pensiei pentru ca fiecare persoană să își poată calcula pensia singur.*

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

➤ *Asigurarea unei transparențe și consolidarea credibilității sistemului de asigurări sociale de stat*

- pensia de invaliditate:

➤ *Schimbarea modalității de calcul al pensiei de invalidate.*

- pensia de urmaș:

Nu au fost expuse opinii.

- indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente în afara muncii, de boli profesionale și de accidente de muncă, inclusiv indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav;

Nu au fost expuse opinii.

- prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă:

➤ *Majorarea sumelor bugetare alocate pentru tratamentul balneosanatorial.*

- indemnizație de maternitate:

➤ *Oferirea unor indemnizații de maternitate mai mari pentru acoperirea cheltuielilor legate de naștere și astfel stimularea contribuabililor de a achita contribuții de asigurări sociale de stat.*

- indemnizație pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani:

➤ *Calcularea indemnizației de maternitate în dependență de minimul de existență pentru această categorie de populație.*

- ajutor de șomaj:

Nu au fost expuse opinii.

- ajutor de deces:

➤ *Majorarea sumei ajutorului de deces pentru acoperirea cheltuielilor legate de deces.*

- îngrijiri medicale:

Nu au fost expuse opinii.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

4. Cum considerați ce noi mecanisme ar putea fi utilizate pentru a extinde sistemul de securitate socială asupra lucrătorilor informali?

- *O condiție indiscutabilă este formalizarea lucrătorilor informali, oficializarea salariilor cu achitarea tuturor contribuțiilor de asigurări sociale.*
- *Extinderea activităților realizate pe bază de patentă, astfel în cât să fie asigurat o careva cotă de contribuții la sistemul de asigurări sociale.*
- *Să fie introduse sancțiuni pentru lucrătorii informali care nu declară veniturile sale.*
- *Stabilirea cuantumurilor sancțiunilor în dependență de prejudiciul adus bugetului asigurărilor sociale de stat și bugetului de stat.*
- *Modificarea Legii nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător în vederea excluderii Inspecției muncii de stat de sub incidența acesteia.*

XVII. Opinia lucrătorilor asupra sistemului de securitate socială din Republica Moldova

În scopul evaluării situației la capitolul acoperirii cu sistemul de securitate socială a lucrătorilor informali și perceperea acestui sistem de către lucrătorii informali s-a planificat și realizat o anchetă de opinie în rândul lucrătorilor informali.

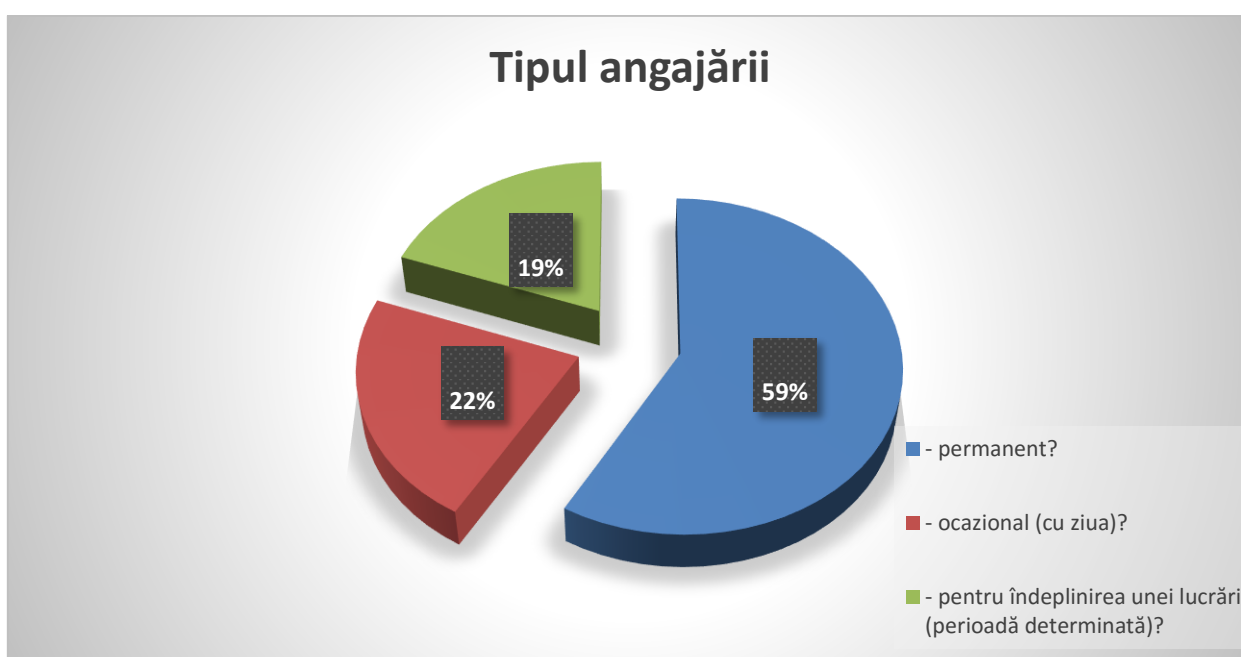
Ancheta a vizat un eșantion de 500 de persoane, care sînt caracterizate ca lucrători informali, și anume, se află în una din următoarele condiții: nu au un contract de muncă încheiat, primesc o parte sau în totalitate salariul în mod neoficial, nu li se reține din salariul integral impozitele și contribuțiile ș.a.

Operatorii de teren au avut sarcina să selecteze după aceste criterii persoanele care urmau să fie interviuate.

În urma realizării anchetei de opinie, s-au constatat următoarele:

➤ În rândul lucrătorilor interviuați 59% au un loc de muncă permanent și respectiv un angajator permanent, dar în relația lor de muncă persistă o careva trăsătură a informalității. Iar 2/5 din interviuați nu au un loc de muncă permanent, activînd cu ziua sau pentru îndeplinirea unei lucrări. (Diagrama 1.)

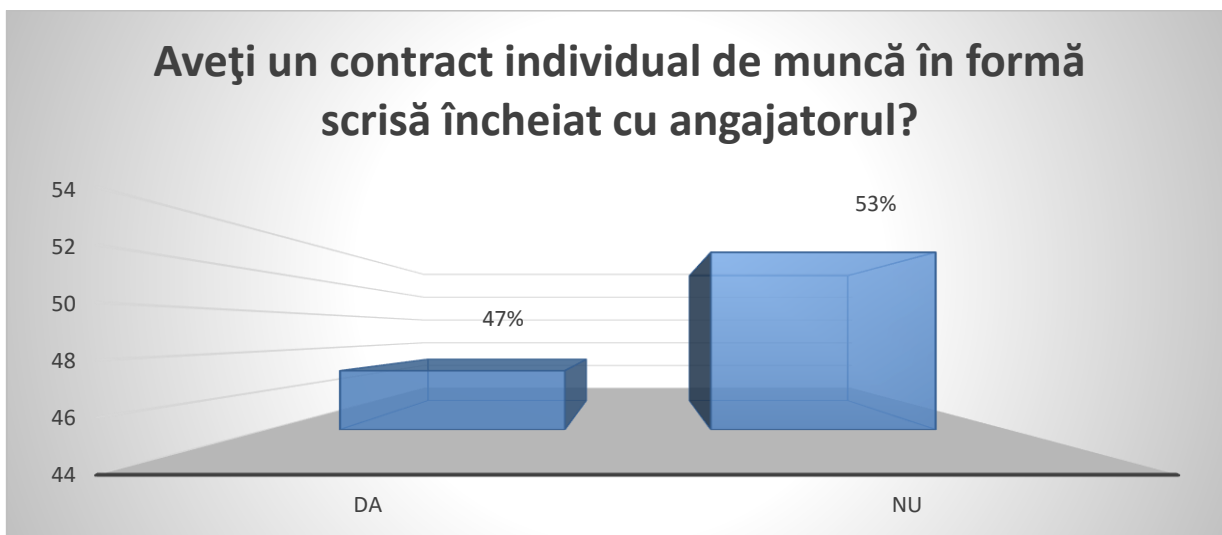
Diagrama 1.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

➤ Din rândul respondenților 53% nu au un contract de muncă în formă scrisă. (Diagrama 2.) Astfel, acest număr de lucrători, participanți la chestionare, erau informali reieșind din criteriul – lipsa unui contract de muncă în formă scrisă.

Diagrama 2.

➤ Ținând cont de faptul că baza lunară de calcul a contribuției individuale de asigurări sociale, în cazul asiguraților, în cele mai dese cazuri, o constituie salariile individuale, realizate lunar, recompensele, inclusiv sporurile și adaosurile în bani și în natură, reglementate prin lege sau contractul colectiv de muncă, pentru asigurații angajați cu contract individual de muncă lucrătorii au fost întrebați referitor la faptul dacă au convenit cu angajatorul mărimea salariului. Astfel, circa $\frac{3}{4}$ din respondenți au confirmat că au stabilită cu angajatorul mărimea salariului pe care o vor primi pentru muncă depusă. (Diagrama 3.).

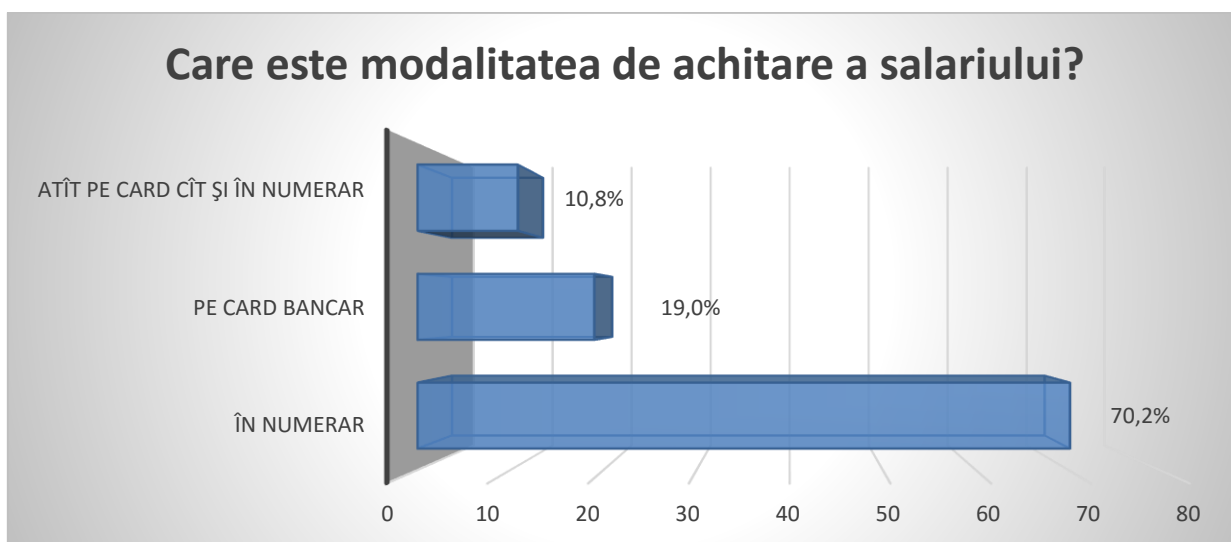
Diagrama 3.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

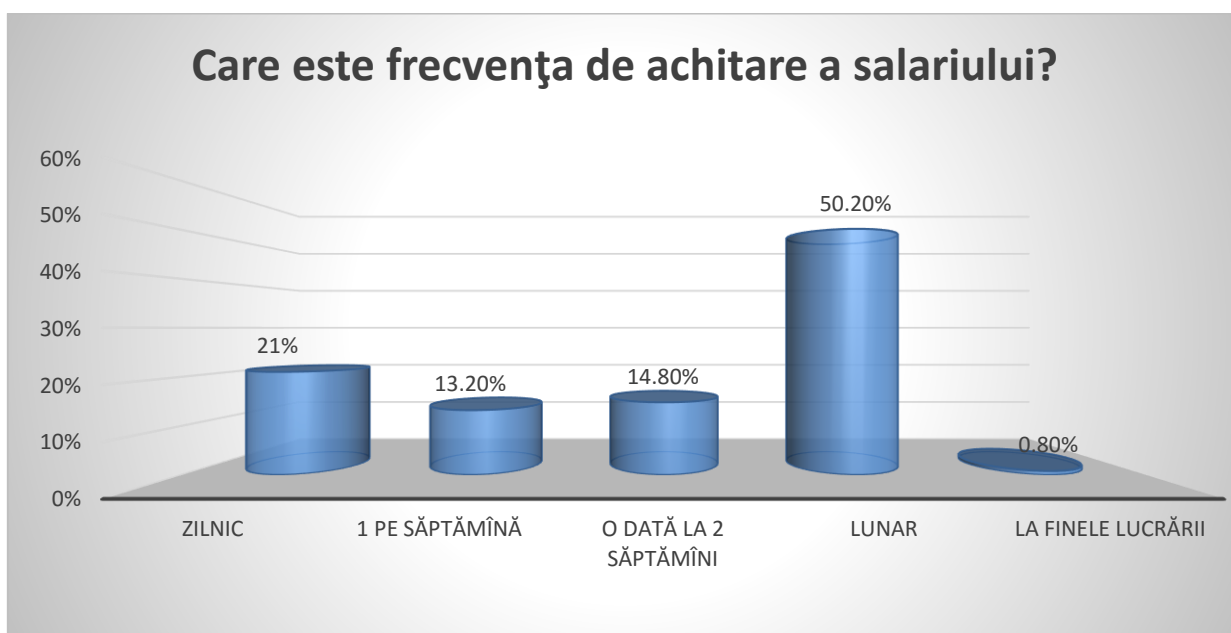
➤ O importanță deosebită în aprecierea posibilităților de evaziune de la plata impozitelor și contribuțiilor este modalitatea de plată a salariilor. Astfel, circa 70% primesc salariile în numerar, fapt ce ar confirma ipoteza unei eventuale legături cauză-efect dintre achitarea salariului în numerar și evaziune fiscală. (Diagrama 4.)

Diagrama 4.

➤ Dat fiind faptul că cea mai mare parte a respondenților (59%) au un loc de muncă permanent, jumătate din respondenți (50,2%) au răspuns că primesc salariul lunar – modalitatea cea mai des utilizată de plată a salariului (Diagrama 5.).

Diagrama 5.

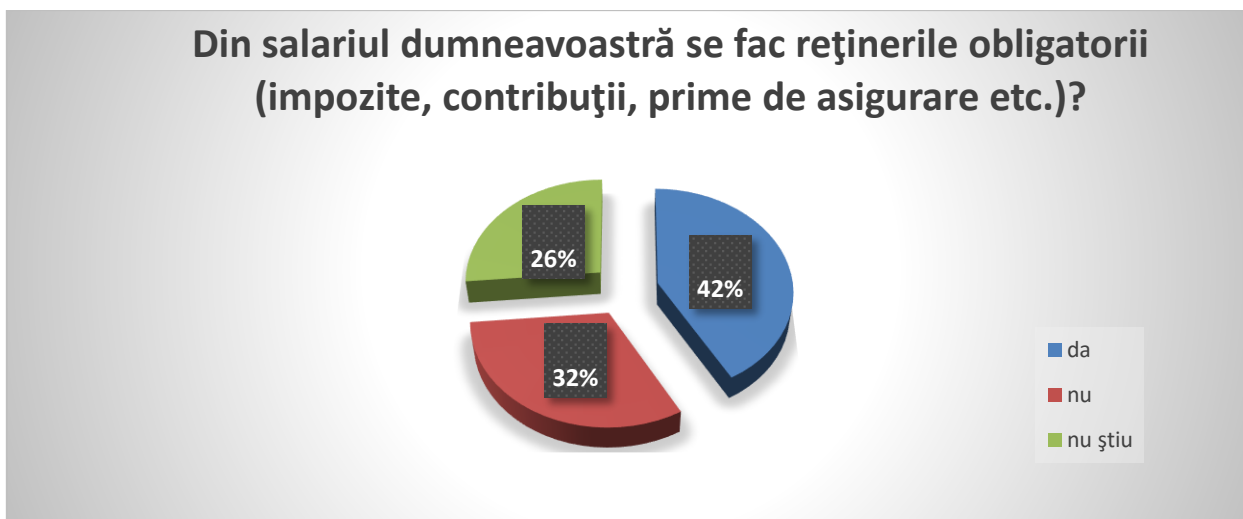

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

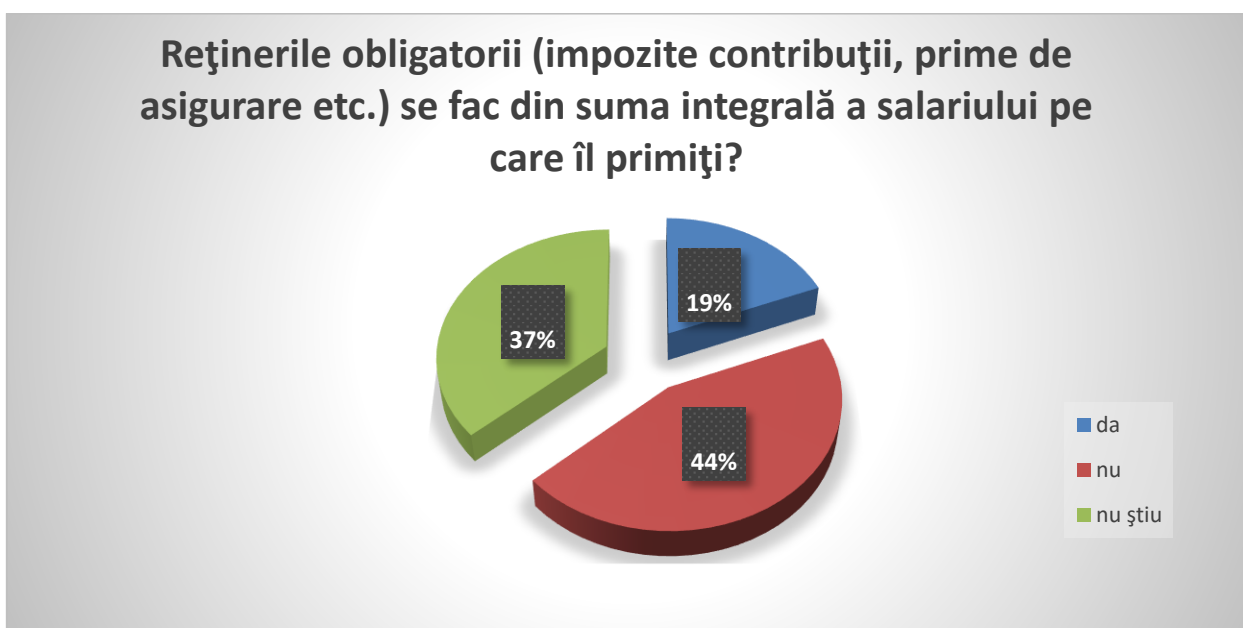
➤ Pentru a estima care este ponderea lucrătorilor ce se află în informalitate după criteriul de neplată a impozitelor și contribuțiilor din salariu, respondenții au fost întrebați dacă cunosc despre reținerile sub formă de contribuții și impozite care se fac din salariu. Astfel, mai mult de jumătate (58%) au spus că reținerile respective nu se fac sau nu cunosc despre faptul dacă se fac. (Diagrama 6.)

Diagrama 6.

➤ Pentru a măsura gradul de informalitate, respondenții au fost întrebați dacă reținerile obligatorii se fac din suma integrală a salariului. Astfel, numai 19% au răspuns afirmativ la această întrebare. (Diagrama 7.)

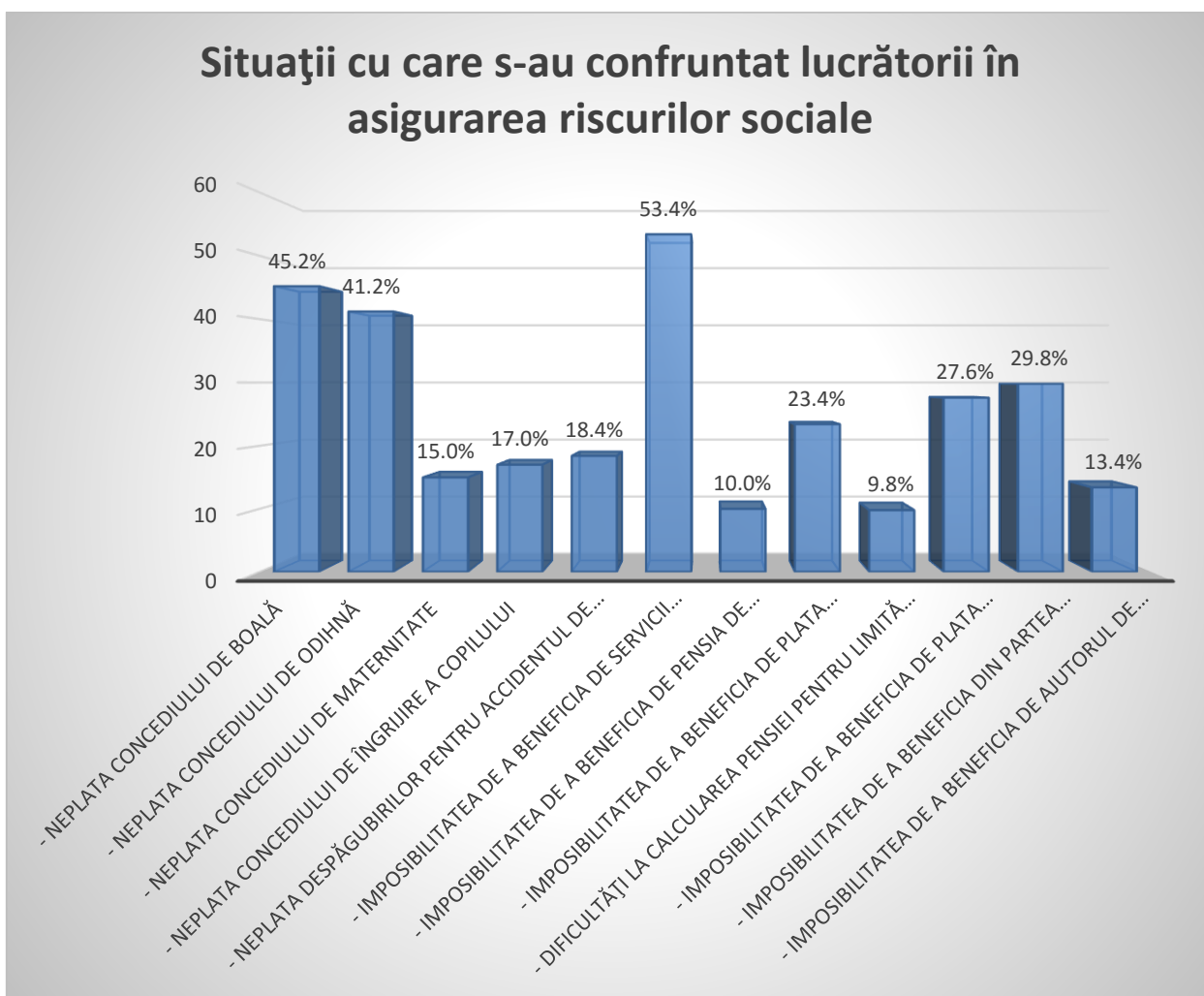
Diagrama 7.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

➤ Pentru a evalua cu care situații de risc s-au confruntat cel mai des, lucrătorii au răspuns la o întrebare ce a vizat mai multe riscuri sociale care sînt acoperite de cadrul legal. Astfel, cel mai des respondenții s-au confruntat cu: imposibilitatea de a beneficia de servicii medicale fără plată – 53,4%, neplata concediului de boală – 45,2%, neplata concediului de odihnă – 41,2%, neplata concediului de odihnă – 41,2%, imposibilitatea de a beneficia din partea statului de diferite subvenții, compensații etc. – 29,8% (Diagrama 8.).

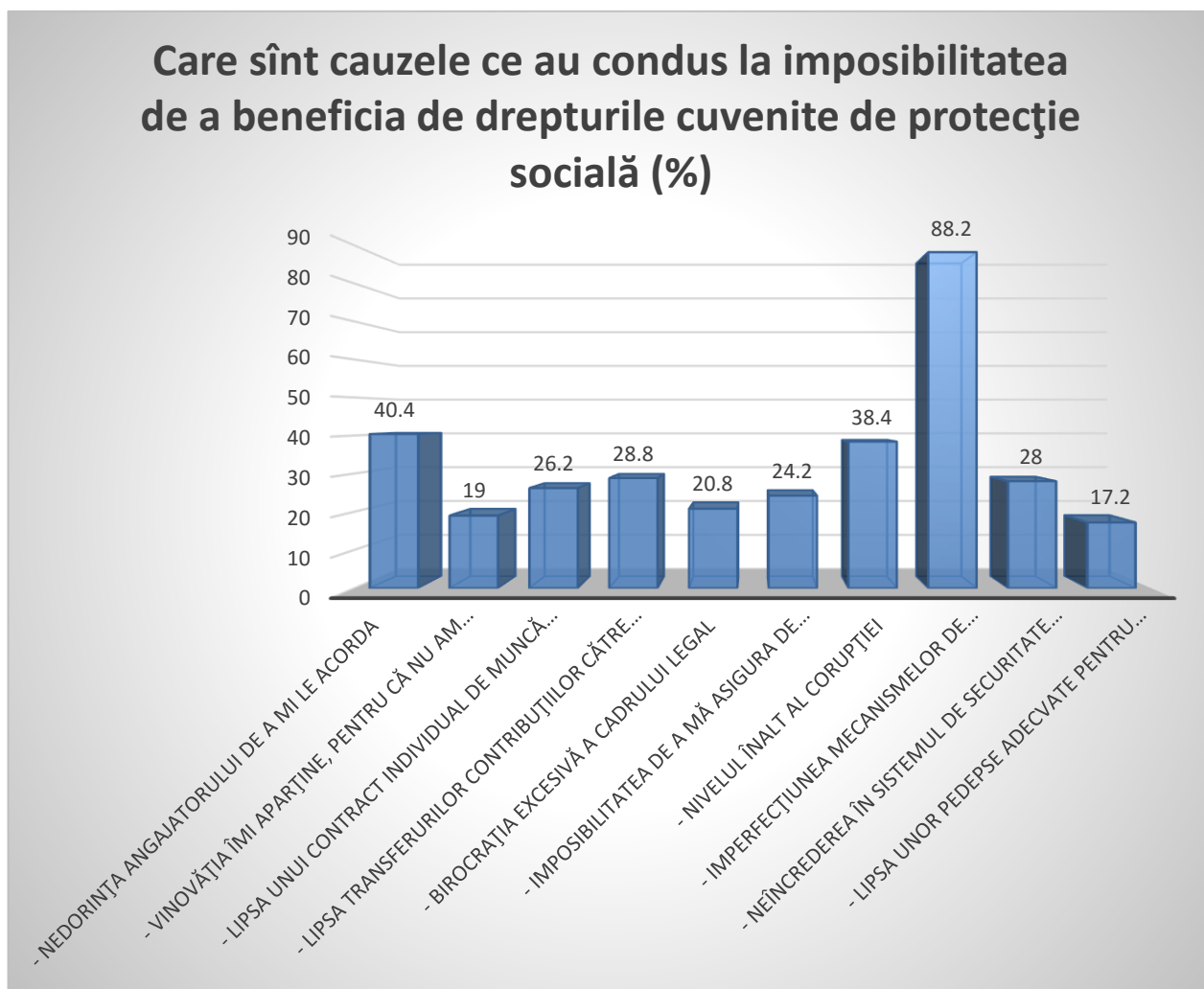
Diagrama 8.

➤ Cauzele principale ce au condus la imposibilitatea de a beneficia de drepturile oferite de sistemul de protecție socială în viziunea lucrătorilor sînt următoarele: imperfecțiunea mecanismelor de asigurare a respectării drepturilor ce mi se cuvin – 88,2%, nedorința angajatorului de a mi le acorda – 40,4%, nivelul înalt al corupției – 38,4%. (Diagrama 9.)

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

Diagrama 9.

➤ Pentru a evalua satisfacerea de nivelul acoperirii riscurilor sociale lucrătorii au răspuns la întrebarea “Cum considerați care este nivelul recompenselor acordate pentru acoperirea riscurilor enumerate mai jos?”. Astfel, majoritatea respondenților (peste 70%) au menționat că nivelul recompenselor este redus. (Tabelul 1.)

Tabelul 1.

Tipul riscului	Redus	Mediu	Înalt
boală	70,6%	28,6%	0,8%
maternitate	79,6%	19,8%	0,6%
îngrijirea copilului	87,7%	11,9%	0,4%
accident de muncă sau îmbolnăvire profesională	81,9%	17,9%	0,2%
asistență medicală	74,5%	24,6%	0,9%

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

invaliditate	93,6%	6,0%	0,4%
șomaj	77,0%	22,5%	0,5%
pensie pentru limită de vîrstă	91,5%	7,4%	1,1%
pensie pentru activitate în condiții nocive	85,6%	7,6%	6,8%
nivel de venit sub limita stabilită de stat (ajutorul social)	87,8%	11,3%	0,9%
subvenții, compensații etc.	87,9%	12,1%	0%
deces	91,1%	8,2%	0,7%

➤ Pentru a îmbunătăți situația în domeniu, respondenții consideră necesar de a întreprinde următoarele acțiuni: ca toți să contribuie în modul convenit la bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile de asigurări medicale – 63,0%, să fie majorate recompensele pentru acoperirea diferitor riscuri sociale – 48,6%, să fie înăsprite pedepsele pentru cei ce nu contribuie în modul convenit la bugetul de asigurări sociale și fondurile de asigurări medicale – 39,8%, să fie micșorate contribuțiile de asigurări sociale și medicale – 39,6%. (Diagrama 10.)

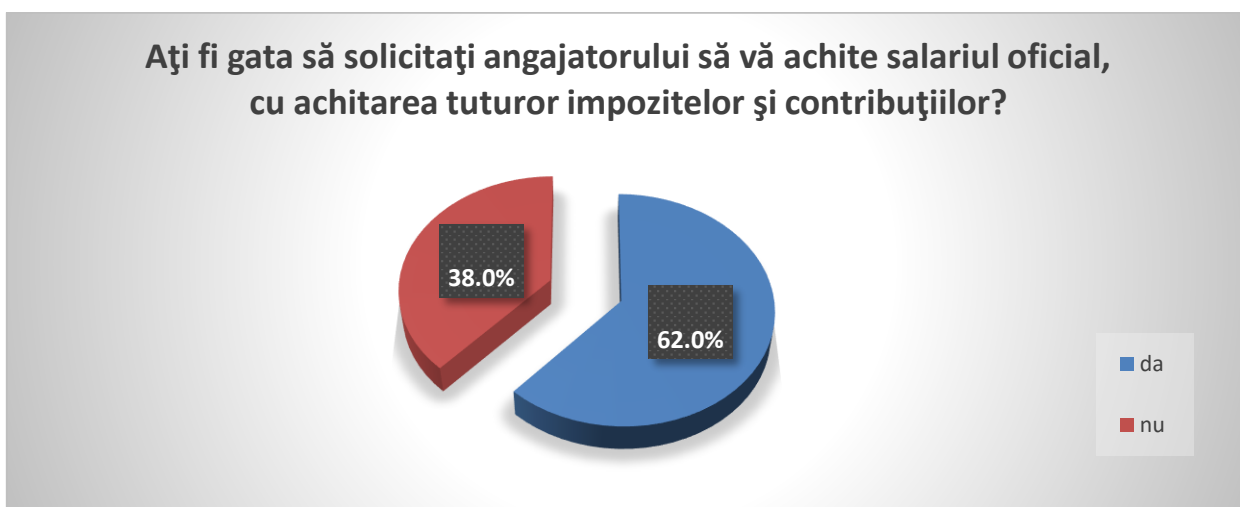
Diagrama 10.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

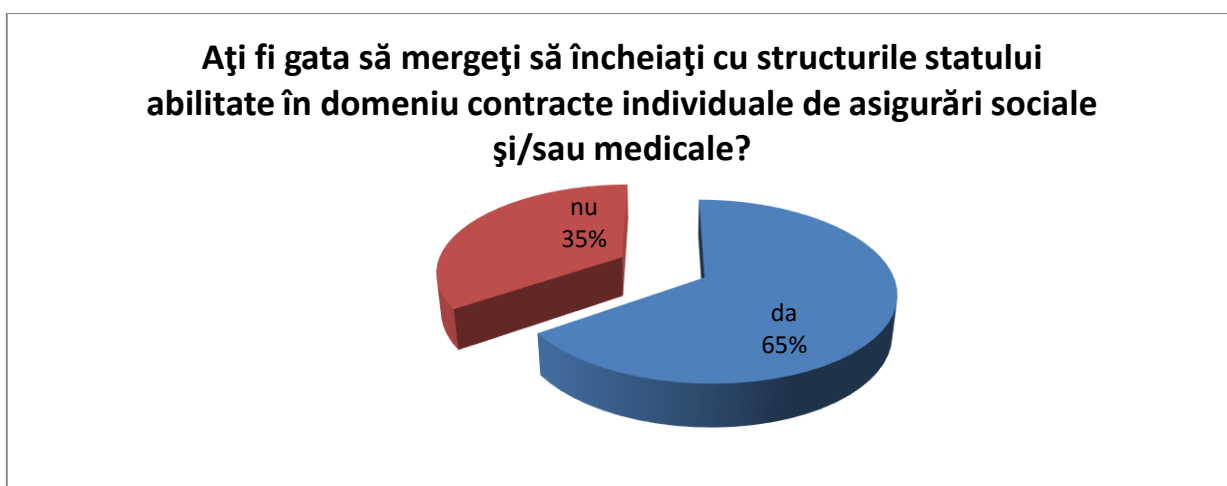
➤ Ținând cont de faptul că reținerea și transferul către bugetul public național a obligațiilor ce țin de impozite și contribuții revine angajatorului și achitarea salariului în mod neoficial este realizată de către angajator, inclusiv și cu consimțământul lucrătorului, cei chestionați au fost întrebați dacă ar fi gata să solicite angajatorului să achite tot salariul în mod oficial. Astfel, 62% din respondenți au spus că sunt gata să facă acest lucru. (Diagrama 11.)

Diagrama 11.

➤ Dat fiind faptul că pentru a beneficia de drepturile sistemului de asigurări sociale trebuie să fii asigurat în acest sistem, lucrătorii au fost întrebați dacă sînt gata să meargă să se asigure în mod individual pentru a beneficia de aceste drepturi, indiferent dacă din salariul lui sînt reținute sau nu impozitele și contribuțiile. Astfel, 65% din respondenți au spus că sînt gata să se asigure în mod individual. (Diagrama 12.)

Diagrama 12.

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

Repartizarea respondenților după diferite criterii ce vizează aspecte demografice și economice este următoarea:

Tabelul 2. Sexul:

bărbat	54,4%
femeie	45,6%

Tabelul 3. Vîrsta:

16-24 ani	7,6%
25-35 ani	28,4%
36-45 ani	38,8%
46-(57) 62 ani	21,0%
Peste (57) 62 ani	4,2%

Tabelul 4. Domiciliu:

rural	44,2%
urban	55,8%

Tabelul 5. Domeniul de activitate:

agricultura	15,6%
industria	5,8%
comerț	21,0%
servicii (inclusiv: comunicații, servicii comunale, servicii financiare, servicii culturale, servicii medicale, învățămînt, servicii culturale)	36,2%
transport	7,2%
construcții	14,8%

XVIII. Concluzii și recomandări

În baza studiului documentar (a cadrului legal, analizelor și studiilor în domeniu), a opiniei experților în domeniu și opiniei lucrătorilor informali putem face următoarele concluzii și recomandări asupra situației la capitolul extinderea securității sociale asupra lucrătorilor informali:

- în conformitate cu legislația Republicii Moldova, dacă o persoană nu are calitatea de asigurat în sistemul public de asigurări sociale, acesta este limitată în a beneficia de drepturile de asigurări sociale, deoarece drepturile sociale se acordă în conformitate cu principiul “drepturile de asigurări sociale se cuvin corelativ și în temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite”.

-statul își asumă responsabilitatea de a atenua unele situații de risc în care se află populația (de exemplu: sărăcia, nașterea, decesul, alte riscuri sociale), asigurând doar garanții minime pentru populație indiferent de faptul dacă s-a contribuit la bugetul public național sau nu. Astfel, lucrătorii informali pot beneficia doar de asistență socială din partea statului (ajutor social, ajutor de deces, alocație socială, ș.a.).

- lucrătorii informali trebuie să fie educați și să conștientizeze importanța achitării impozitelor, taxelor, contribuțiilor și ca urmare beneficierea de careva drepturi acordate de sistemul de securitate socială.

- lucrătorii informali consideră că sistemul de securitate socială nu funcționează din cauza: imperfecțiunii mecanismelor de asigurare a respectării drepturilor (imperfecțiunea activității organelor de control), nedorința angajatorului de a contribui la sistemul de securitate socială și ca urmare lipsirea de drepturi a lucrătorilor, nivelul înalt al corupției.

- este considerabilă ponderea lucrătorilor care cunosc despre faptul că impozitele și reținerile obligatorii nu se fac din salariul total (44%) și destul de mare ponderea lucrătorilor care nu cunosc despre faptul dacă se rețin sau nu impozitele și/sau contribuțiile din salariu (37%), fapt ce demonstrează ponderea mare a achitării salariilor ne oficial („în plic”).

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

- lucrătorii informali consideră foarte reduse mărimile plăților pentru acoperirea riscurilor sociale, fapt care indirect demotivează lucrătorii de a contribui la sistemul de securitate socială.

- pentru ca sistemul de securitate socială să fie eficient în viziunea lucrătorilor informali urmează ca toți să contribuie în modul cuvenit la bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile de asigurări medicale, să fie majorate recompensele pentru acoperirea diferitor riscuri sociale și să fie înăsprite pedepsele pentru cei ce nu contribuie în modul cuvenit la bugetul de asigurări sociale și fondurile de asigurări medicale.

- conform rezultatelor anchetei de opinie, mai mult de 60 la sută din lucrătorii informali sînt gata să solicite angajatorului să i se achite salariul oficial integral din care să fie reținute impozitele și contribuțiile.

- o bună parte din lucrătorii informali (65%) pledează pentru perfecționarea și dezvoltarea mecanismelor de asigurare în sistemul de securitate socială în mod individual. În acest sens, este necesar de a dezvolta mecanismul deja existent de asigurare individuală, dar, totodată, de a oferi posibilitatea de a se asigura individual pentru mai multe riscuri sociale, nu doar pensie minime și ajutorul de deces, care este prevăzut în prezent.

- în viziunea experților este necesară perfectarea cadrului legal ce vizează domeniul de pensionare în vederea:

- fortificării credibilității sistemului de asigurări sociale de stat și asigurarea unei transparențe pentru populație a utilizării resurselor acestuia;
- educării responsabilității civice a populației în partea ce ține de plata impozitelor și contribuțiilor;
- formulării mai clare a cazurilor calificate drept riscuri asigurate în cadrul sistemului public de asigurări sociale și excluderea cheltuielilor nejustificate, care nu corespund riscurilor sociale asigurate;
- motivării rămînerii în sistemul asigurărilor sociale de stat a pensionarilor care continuă să activeze prin recalcularea pensiilor pentru limită de vîrstă persoanelor pentru perioada de activitate după stabilirea pensiei;
- majorării cotei contribuției de asigurări sociale datorate de către angajator pentru compensarea cheltuielilor la plata pensiilor anticipate stabilite lucrătorilor care activează în profesiile și funcțiile specificate în Lista nr. 1 și unor categorii de angajați din domeniul culturii;

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

- reducerii fenomenului negativ de achitare a „salariilor în plic”, concomitent ridicînd nivelul de conștientizare a persoanelor privitor la existența dependenței între mărimea pensiei și a altor prestații sociale și nivelul de contribuții de asigurări sociale achitate;
  - încheierii acordurilor de securitate socială cu țările de destinație a lucrătorilor migranți moldoveni.
  - extinderii activităților realizate pe bază de patentă, astfel în cît să fie asigurat o careva cotă de contribuții la sistemul de asigurări sociale.
- urmează să fie introduse sisteme corelative de sancțiuni și stimulente pentru angajatorii și lucrătorii informali.
- este necesară modificarea Legii nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător în vederea excluderii Inspecției de stat a muncii de sub incidența acesteia.

BIBLIOGRAFIE:

1. Cadrul legal internațional:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948)
- Convenția OIM, Nr. 102 privind Securitatea Socială (Standarde Minime), 1952
- Carta Socială Europeană (1961)
- Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale, 16 decembrie 1966
- Recomandarea ILO nr. 204 din 2015 privind tranziția de la economia informală la cea formală
- Codul european de securitate socială (1964)
- Convenția europeană de securitate socială (1973)

2. Legislația națională în domeniul securității sociale:

- Legea privind sistemul public de asigurări sociale, nr. 489-XIV din 08.07.1999
- Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, nr. 289-XV din 22.07.2004
- Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat, nr. 156-XIV din 14.10.1998
- Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale, nr. 756-XIV din 24.12.1999
- Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 147 din 17.07.2014
- Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2015, nr. 73 din 12.04.2015
- Legea privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, nr. 499-XIV din 14.07.1999
- Legea asistenței sociale, nr. 547-XV din 25 decembrie 2003
- Legea cu privire la serviciile sociale, nr. 123 din 18 iunie 2010
- Legea cu privire la veterani, nr. 190-XV din 8 mai 2003
- Legea privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, nr. 909-XII din 30.01.1992

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

- Legea cu privire la protecția socială suplimentară a invalizilor de război, a participanților la cel de-al doilea război mondial și a familiilor lor, nr. 121-XV din 03.05.2001
- Legea privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, nr. 102-XV din 13.03.2003
- Hotărârea Guvernului privind aprobarea Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă și altor prestații de asigurări sociale, nr. 108 din 03.02.2005
- Hotărârea Guvernului cu privire la indemnizațiile adresate familiilor cu copii, nr. 1478 din 15.11.2002
- Hotărârea Guvernului despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare și confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiei, nr. 417 din 03.05.2000
- Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat, nr. 328 din 19.03.2008
- Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind modul de plată a pensiilor stabilite în sistemul public de asigurări sociale de stat și alocațiilor sociale de stat, nr. 929 din 15.08.2006
- Hotărârea Guvernului cu privire la indexarea prestațiilor de asigurări sociale și a unor prestații sociale de stat, nr. 61 din 06.03.2015
- Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la prestațiile în sistemul public de asigurări sociale pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă a asiguraților prin tratament balneosanatorial, nr. 290 din 19.04.2010
- Hotărârea Guvernului Nr. 1167 din 16.10.2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social
- Hotărârea Guvernului cu privire la alocațiile nominale de stat pentru merite deosebite față de stat, nr. 1413 din 27.11.2003
- Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a alocațiilor lunare de stat invalizilor de război, participanților la cel de-al doilea război mondial și familiilor lor, nr. 470 din 02.05.2006
- Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind modul de stabilire și de plată a compensației unice familiilor ce și-au pierdut întreținătorul în urma catastrofei de la C.A.E. Cernobîl, nr. 443 din 12.06.2014

STUDIU PRIVIND EXTINDEREA SECURITĂȚII SOCIALE ASUPRA LUCRĂTORILOR INFORMALI

3. Studii și rapoarte:

- Social Security for All. The Strategy of the International Labour Organization. Resolution and conclusions concerning the recurrent discussion on social protection (social security), adopted at the 100th Session of the International Labour Conference, 2011
- Extending social protection to workers in the informal economy: casestudies, practices and constraints, Academy on formalization of informal economy, Turin, 18-20 November 2014, Christina Behrendt and Charles Crevier ILO Social Protection Department and ITC Turin
- Coordonarea sistemelor de securitate sociala : module de instruire / Organizația Internațională a Muncii. - Budapesta: ILO, 2010
- Raport social anual 2014
<http://mmpsf.gov.md/sites/default/files/document/attachments/rsa2014ro.pdf>
- Raport social anual 2013
<http://www.mmpsf.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport-social-2013.pdf>